

**RESİM-İŞ EĞİTİMİ ANA BİLİM DALINDA OKUYAN 1.SINIF
ÖĞRENCİLERİNİN TEMEL TASARIM DERSİNE YÖNELİK
GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ**

Halime Döğer

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ŞUBAT, 2025

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 3 ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Halime
Soyadı : Döğer
Bölümü : Resim-İş Öğretmenliği
İmza :
Teslim Tarihi : 17.02.2025

TEZİN

Türkçe Adı : Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında Okuyan 1.Sınıf Öğrencilerinin
Temel Tasarım Dersine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi
İngilizce Adı : An Examination of The Opinions of First Year Students Studying
In The Department of Art-Craft Education Towards the Basic Design
Course

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Halime Döğ r

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Halime Döğ er tarafından hazırlanan ‘‘Resim- İş Eğitimi Ana Bilim Dalında okuyan 1.Sınıf Öğrencilerinin Temel Tasarım Dersine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi’’ adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hande Bolu Sert

(Güzel Sanatlar Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Başkan: Prof. Dr. Serap BUYURGAN

(Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakóltesi, Başkent Üniversitesi)

Üye: Doç. Dr. Kerim LAÇINBAY

(Güzel Sanatlar Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: 17/01/2025

Bu tezin Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban Çetin

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

TEŞEKKÜR

Tezimin her aşamasında olumlu eleştirileri ve yönlendirmeleri ile bana çok yardımcı olan, çalışmam boyunca bilgi ve desteğini esirgemeyen, olumlu yaklaşımıyla çalışmalarımı destekleyen ve bana yol gösteren sevgili danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Hande BOLU SERT'e teşekkürlerimi sunarım. Manevi desteğini hiç eksik etmeyen, her zaman yanımda olan sevgili eşim Kadir DÖĞER'e teşekkürlerimi sunarım. Tezimi, tez yazım sürecime sabırla katlanan sevgili kızlarım, Derin ve Defne'ye adıyorum.

RESİM-İŞ EĞİTİMİ ANA BİLİM DALINDA OKUYAN 1.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN TEMEL TASARIM DERSİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Halime Döğ r

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

 ubat 2025

 Z

Bu araştırmada resim-iş eğitimi ana bilim dalında okuyan 1. sınıf  ğrencilerinin temel tasarım dersine yönelik görüşlerini incelemek amaçlanmıştır. Nitel araştırma olarak tasarlanan araştırmada olgu bilim deseni kullanılmıştır. Araştırmanın  alışma grubunu 2023-2024 eğitim- ğretim yılında Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında temel tasarım dersi alan 1. sınıf öğrencilerinden seçilen 27  ğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeler yoluyla elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular sonucunda  ğrencilerin Temel Tasarım dersinin içeriğine yönelik olarak ders içeriğini yeterli olduğu, temel tasarım bilgilerinin öğrenilmesinde dersin yarar sağladığı ve özellikle renk  ğretimi konusunda faydalı olduğu; işleniş yöntemine yönelik olarak  ğretim elemanlarının ders işleme tarzının iyi bulunduğu ve yaptığı yorumların yararlı görüldüğü; ders kaynakları ve materyallerine yönelik olarak ise ders materyallerinin yeterli olduğu ancak ders kapsamında kullanılan malzemeleri almanın ekonomik olarak zorlayıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Temel Tasarım dersinin öğrencilerin sanatsal uygulamaları ve yaratıcılıklarına etkisine ilişkin olarak dersin tasarıma yönelik olarak temel bilgileri iyi öğrettiği, öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirdiği, üretkenliklerini

artırdığı ve boyama becerilerini geliştirdiği söylenebilir. Öğrencilerin dersin kazanımlarına yönelik olarak değerlendirmelerine bakıldığında pek çoğu kendi seviyesini iyi olarak ifade etmiş ve zayıf alanlarda ilerleme kaydettiklerini belirtmiştir. Öğrencilerin dersin veriminin artırılmasına yönelik önerileri ise vize ve final yerine her bir çalışma puanlarının biriktirilmesi, farklı boya çeşitlerinin programa eklenmesi, dersin teorik kısmının artırılması, ders ortamının daha ferah olması, dersin daha eğlenceli hale getirilmesi, devamsızlığın daha esnek hale getirilmesi, dersin daha süreç odaklı olması, kişiye özel ödevlendirmenin yapılması ve guaj yerine akrilik boyanın kullanılması olmuştur.

Anahtar Kelimeler : temel tasarım, temel tasarım dersi, olgu bilim, öğrenci görüşleri
Sayfa Adedi : xiii + 75
Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Hande Bolu Sert

**AN EXAMINATION OF THE OPINIONS OF FIRST YEAR
STUDENTS STUDYING IN THE DIVISION OF ART EDUCATION
TOWARDS THE BASIC DESIGN COURSE**

(M. S. Thesis)

Halime Döger

**GAZI UNIVERSITY GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL
SCIENCES**

February 2025

ABSTRACT

This study aimed to examine the opinions of first-year students studying in the division of art education regarding the Basic Design course. The study, designed as a qualitative research, used a phenomenological design. The study group consisted of 27 first-year students selected from the first-year students taking the Basic Design course at Gazi University, Gazi Faculty of Education, Department of Fine Arts Education, Division of Art Education in the 2023-2024 academic year. A semi-structured interview form developed by the researcher was used as the data collection tool in the study. The data obtained through the interviews were analyzed using the descriptive analysis method. As a result of the findings obtained, it was concluded that the students found the content of the Basic Design course sufficient, that the course was beneficial in learning basic design information and was especially useful in teaching color; that the teaching style of the lecturers was good and their comments were useful in terms of the teaching method; and that the course resources and materials were sufficient, but that purchasing the materials used within the scope of the course was economically challenging. Regarding the effect of the Basic Design course on students' artistic practices and creativity, it can be said that the course teaches basic information about design well, develops students' creativity, increases

their productivity and improves their painting skills. When the students' evaluations of the course's achievements are examined, most of them expressed their level as good and stated that they made progress in weak areas. The students' suggestions for increasing the efficiency of the course were to accumulate points for each study instead of midterm and final exams, to add different types of paint to the program, to increase the theoretical part of the course, to make the course environment more spacious, to make the course more fun, to make absenteeism more flexible, to make the course more process-oriented, to make personalized homework and to use acrylic paint instead of gouache.

Keywords : basic design, basic design course, phenomenology, student opinions
Page Number : xiii + 75
Supervisor : Asst. Prof. Dr. Hande Bolu Sert

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU.....	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZ	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
Problem Durumu	1
Alt Problemler	3
Araştırmanın Amacı.....	4
Araştırmanın Önemi	4
Varsayımlar.....	6
Sınırlılıklar	6
BÖLÜM II	7
KURAMSAL ÇERÇEVE	7
Tasarım Nedir?.....	7
Tasarım Eleman ve İlkeleri.....	9
Tasarım Elemanları.....	10
Çizgi	10

Doku	11
Leke	11
Form-Şekil	12
Boşluk	12
Renk	13
Valör (Değer)	14
Tasarım İlkeleri	15
Ritim ve Hareket	16
Denge	17
Vurgu	18
Kontrast (Zıtlık)	19
Birlik (Bütünlük)	20
Çeşitlilik	20
Temel Tasarım Eğitimi	21
Temel Tasarım Dersinin Dünyada Gelişimi	24
Temel Tasarım Dersinin Türkiye’de Gelişimi	28
BÖLÜM III	33
YÖNTEM	33
Araştırmanın Modeli	33
Çalışma Grubu	34
Veri Toplama Yöntemi	35
Verilerin Analizi	36
BÖLÜM IV	38
BULGULAR VE YORUM	38
Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	39
İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	42
Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	45
Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	48
Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	52
Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	56
BÖLÜM V	60
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	60

Sonuçlar	60
Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	60
İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	61
Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	61
Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	62
Beşinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	63
Altıncı Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	64
Öneriler	65
KAYNAKLAR	67
EKLER	71

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Temel Tasarım Dersi İçeriğine Yönelik Öğrenci Görüşlerini Gösterir Dağılım</i>	39
Tablo 2. <i>Temel Tasarım Dersi İşleniş Yöntemine Yönelik Görüşlerini Gösterir Dağılım</i>	42
Tablo 3. <i>Temel Tasarım Dersinin Ders Kaynakları ve Materyallerine Yönelik Öğrenci Görüşlerini Gösterir Dağılım</i>	45
Tablo 4. <i>Temel Tasarım Dersinin Öğrencilerin Sanatsal Uygulamaları ve Yaratıcılıklarına Etkisine Yönelik Öğrenci Görüşlerini Gösterir Dağılım</i>	48
Tablo 5. <i>Temel Tasarım Dersi Kazanımlarına Yönelik Öğrenci Değerlendirmelerini Gösterir Dağılım</i>	52
Tablo 6. <i>Temel Tasarım Dersinin Veriminin Artırılmasına Yönelik Öğrenci Önerilerini Gösterir Dağılım</i>	56

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> Temel Tasarım dersine yönelik görüşlere ilişkin kod matris tarayıcısı	38
<i>Şekil 2.</i> Temel Tasarım dersine yönelik görüşlere ilişkin kod bulutu.....	39
<i>Şekil 3.</i> Temel Tasarım dersi içeriğine yönelik öğrenci görüşleri temasına ilişkin kod-alt kod bölümler modeli	41
<i>Şekil 4.</i> Temel Tasarım dersi işleniş yöntemine yönelik öğrenci görüşleri temasına ilişkin kod-alt kod bölümler modeli.....	44
<i>Şekil 5.</i> Temel Tasarım dersinin ders kaynakları ve materyallerine yönelik öğrenci görüşleri temasına ilişkin kod-alt kod bölümler modeli	47
<i>Şekil 6.</i> Temel Tasarım dersinin öğrencilerin sanatsal uygulamaları ve yaratıcılıklarına etkisine yönelik öğrenci görüşleri temasına ilişkin kod-alt kod bölümler modeli.....	51
<i>Şekil 7.</i> Temel Tasarım dersi kazanımlarına yönelik öğrenci değerlendirmeleri temasına ilişkin kod-alt kod bölümler modeli.....	55
<i>Şekil 8.</i> Temel Tasarım dersinin verimini artırmaya yönelik öğrenci önerileri temasına ilişkin kod-alt kod bölümler modeli.....	59

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın genel yapısına ilişkin problem durumuna, alt problemlerine, amacına, önemine, varsayımlarına ve sınırlılıklarına yer verilmektedir.

Problem Durumu

Sanat eğitiminin amacı, bireyi, sosyal konular içinde yaşadığı toplum hakkında bilinçlendirmek ve bireye sorumluluk yüklemektir. Aynı zamanda, bireyin toplum içerisindeki farkındalığını artırmak, yaşamını en iyi biçimde sürdürüp bireye kendini geliştirme olanakları sunmak, bireyin doğanın sunduğu tüm olanaklardan yararlanmasını, kendi gizil gücünü harekete geçirmesini, kendini iyi biçimde ifade etmesini sağlamaktır. Sanat eğitiminin, insan hayatında önemli bir yeri olduğunu düşünen Tepecik'e göre (2012, s. 12) “insanın ihtiyaçları sıralamasında, birinci amaç karnımızı doyurmak, barınmak ve üremektir, yani hayatta kalmaktır. İkinci kademedeki, çeşitli eğitim faaliyetleri ve sanat yer alır, bu bilgiler içerisinde sanat önemli bir yer tutar, çünkü çocuğun ileriye dönük ilgi alanı sanat eğitiminde ortaya çıkabilir”. 20. yüzyılın başlarından itibaren sanat eğitimi genel anlamda güzel sanatların bütün alanlarını kapsayan okul içi ve dışı yaratıcı sanatsal eğitim olarak tanımlanabilir. Bu eğitim sürecinin ana yapısı olan Temel Tasarım dersi de sanat eğitiminin ilk adımıdır. Temel Tasarım dersi, eğitim fakültelerinin güzel sanatlar eğitimi bölümlerine bağlı resim-iş eğitimi ana bilim dalları ve güzel sanatlar fakültelerinin lisans düzeyinde birinci sınıfta alınan zorunlu bir derstir. Bu ders tasarım eğitiminin başlangıç noktası olup, öğrencilerin yaratıcı düşünme, problem çözme ve tasarım ilkelerini anlamaları için kritik bir rol oynamaktadır.

Temel Tasarım dersi ülkemizde 1957 yılında kurulan İstanbul Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulunda uygulamalı ders olarak okutulmaya başlamıştır. Temel Sanat Eğitimi 1960'lı yıllarda İTÜ, Yıldız Akademisinde ve ODTÜ Mimarlık Fakültesinde okutulmuştur. 1969 yılında kurulan 19 akademinin mimarlık bölümlerine, 1970'li yıllarda ise İstanbul Güzel Sanatlar Akademisine ders olarak girmiştir (Atalayer, 2004, s. 12).

Resim-iş öğretmeni yetiştirme amacıyla kurulan, Türkiye'de ortaokullara öğretmen yetiştirmede en eski kurum olan Gazi Muallim Mektebinde (Gazi Eğitim Enstitüsü) okutulan Form ve İnşa dersleri 1974'te okul 4 yıla çıkarıldığında Temel Sanat Eğitimi adı altında ilk kez müfredata alınmıştır. Uluslararası alanda yaygın adı Temel Tasarım (Basic Design) olan bu ders, ülkemizde Temel Sanat Eğitimi olarak adlandırılmış ve uzun bir süre bu isimle okutulmuştur. YÖK'ün 1982'de Güzel Sanatlar Fakültelerini oluşturmasıyla; Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulları, resim alanında öğretmen yetiştiren kurumlar ve güzel sanatlar akademilerinin programlarıyla, Temel Tasarım dersinin programı da yeniden tasarlanmıştır (Gökbulut, 1992, s. 16).

Temel Tasarım eğitimi zorunlu bir derstir ve önemli bir deneyim sürecidir. Sanat eğitimi veren ve sanat eğitimcisi yetiştiren kurumlarda öğrencilerin daha yetkin yola devam edebilmeleri için Temel Tasarım eğitimi önemlidir. Bu derste elde edilen bilgiler sonraki yıllarda meslek hayatlarında yol gösterici olacaktır. Temel Tasarım dersi kapsamında; bireyde algı, görme, el becerisi, yaratıcılık, yetenek, problem çözme yetisi, özgün düşünebilme gibi özelliklerin ortaya çıkması beklenir. Temel Tasarım dersi uygulamalı bir eğitim süreci olup bireyin somut ve soyut düşünerek temel tasarım ilke ve elemanlarını kullanarak özgün kompozisyonlar oluşturulması beklenir. Bu derste öğrencilere tüm sanat alanlarında öğrenip kullanabilecekleri bilgiler verilir.

Birinci sınıf öğrencilerine verilen Temel Tasarım dersi kapsamında edinen soyut bilgiler ve bu soyut bilgiler ışığında yapılan çalışmalar, öğrencilerin sonraki yıllarında edindiği sanatsal deneyim ve birikim ile tamamen ilişkilidir. Bayraktar vd. (2012, s. 45) dersin amacını “belli kalıplar içerisine sıkıştırılmış, bildik dünyanın dışına taşamayan, yaratıcılık becerisini hiç sınamamış olan ve bu beceriyi alıştığı düzenin dışına sürükleyemeyen öğrencilerde, geometrinin soyut dünyası aracılığıyla, sezgisel olarak getirdiklerini, ‘yeni’yi ve ‘özgünü’ oluşturmak üzere, açığa çıkarabilmektedir” şeklinde ifade etmiştir.

Temel Tasarım dersinde kullanılan yöntem ve tekniklerin, malzemenin, kullanılan ilke ve elemanların tasarım aşamasında şekillenmesinde ve ürünün ortaya çıkmasında büyük

öneme sahiptir. Temel Tasarım dersinde yapılan çalışmaların oluşumunda ilke ve elemanlar önemli bir yer tutmaktadır. Tasarım ilke ve elemanları çalışmada bir düzeni ve bu düzen içerisinde birbiriyle olan ilişkiyi sağlar. Buyurgan ve Buyurgan’a (2012, s. 130) göre tasarım elemanları:

1. Çizgi
2. Doku
3. Leke
4. Form - Şekil
5. Boşluk
6. Renk
7. Valör (Değer) olarak ifade edilmiştir.

Tasarım ilkeleri ise:

1. Ritim ve Hareket
2. Denge
3. Vurgu
4. Kontrast (Zıtlık)
5. Birlik (Bütünlük)
6. Çeşitlilik olarak sıralanmıştır.

Öğrencilerin resim-iş eğitimi ana bilim dalında görsel sanatlar öğretmeni olarak yetişmekte olan ve lisans eğitimine başladıktan sonra ders saati, dersin yoğunluğu ve önemi anlamında en çok muhatap oldukları ders Temel Tasarım dersidir. Tüm bu bilgiler ışığında araştırma kapsamında sanat eğitimi alan ve görsel sanatlar öğretmeni adayı olarak yetişen 1.sınıf öğrencilerinin derse karşı geliştirdikleri görüşlerin neler olduğu araştırmanın konusu olarak belirlenmiştir. Araştırmanın problem cümlesi “Resim – İş Eğitimi Anabilim Dalında okuyan 1. sınıf öğrencilerinin Temel Tasarım dersine yönelik görüşleri nelerdir?” olarak belirlenmiştir.

Alt Problemler

Yukarıda genel çerçevesi verilen araştırma problemine bağlı olarak, daha özel düzeyde cevap aranan sorular alt problemler halinde aşağıdaki gibi sıralanmaktadır.

- 1.Öğrencilerin Temel Tasarım dersinin içeriğine,

2. İşleniş yöntemine,
3. Ders kaynakları ve materyallerine yönelik görüşleri nelerdir?
4. Temel Tasarım dersinin öğrencilerin sanatsal uygulamaları ve yaratıcılıklarına etkisi nasıldır?
5. Öğrencilerin temel tasarım dersi kazanımlarına yönelik değerlendirmeleri nelerdir?
6. Temel Tasarım dersinin veriminin artırılmasına yönelik öğrenci önerileri nelerdir?

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmadaki amaç Resim- İş Eğitimi Ana Bilim Dalı'ndaki öğrencilerin temel tasarım dersine yönelik görüşlerini ortaya koymaktır. Bu genel amaçtan hareketler öğrencilerin temel tasarım dersinin içeriğine, işleniş yöntemine, ders kaynakları ve materyallerine, sanatsal uygulamaları ve yaratıcılıklarına etkisine, öğrenci bakış açısı ile değerlendirilmesine, veriminin artırılmasına yönelik görüşlerinin ortaya konması amaçlanmaktadır.

Araştırma kapsamında ortaya konan öğrenci görüşleri ile öğrencilerin dersle ilgili düşüncelerinin, beklentilerinin, dersin kendilerine sağladığı katkıların ve karşılaştıkları zorlukların belirlemesi ve analiz edilmesi hedeflenmiştir. Bu araştırmanın, hem öğrencilerin öğrenim süreçlerine yönelik bir değerlendirme sunacağı hem de dersin daha etkili hale getirilmesi için yol gösterici bilgiler sağlayacağı düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle; öğrenci görüşlerinden elde edilen veriler doğrultusunda elde edilen bulgulardan yola çıkılarak ulaşılan sonuçlar dersin yapısına yönelik önemli bilgiler sağlarken, sonuçlar doğrultusunda temel tasarım dersine yönelik öneriler geliştirilecektir.

Araştırmanın Önemi

Temel Tasarım dersi gerek sanatçı gerekse sanat eğitimcisi yetiştiren eğitim kurumları için en önde gelen önemli bir derstir. Bu ders sürecinin sonunda öğrencilerin tasarım/sanat ilke ve elemanlarını kavraması beklenmektedir. Bunun yanında yöntem, malzeme ve teknik konuları bilmesi hedeflenir. Seylan (2005, s. 21-22) Temel Tasarım dersinin sanatın tüm alanlarında temel düzeyde bir iletişim sağlayabilecek temel terminolojinin, teknik, malzeme ve entelektüel yöntemlerin kullanım becerisinin kazandırılması; çeşitli sanat

disiplinlerine ait ürünlerin temel çözümlemelerinin yapılabilmesi; farklı sanat disiplinlerinin tümel bir yaklaşımla bütünlük içinde değerlendirilmesinin sağlanması yoluyla öğrencilerin kendi bilişsel-duyuşsal donanımlarını ve işleyişlerini fark etme ve özel bir tutum geliştirme sürecinde önemli bir yeri olduğunu ifade etmiştir.

Ders sürecine yönelik öğrenci görüşlerinin incelenip analiz edilmesi hem öğrenci deneyimlerinin ve memnuniyetinin artırılması hem de eğitim sürecinin iyileştirilmesi açısından önemlidir. Bu görüşlerin incelenmesi, eğitim programlarının öğrenci ihtiyaç ve beklentilerine uygun olarak şekillendirilmesine olanak tanır. Bu, öğrenci merkezli eğitim yaklaşımını güçlendirir ve öğrencilerin derslere olan ilgisini ve motivasyonunu artırır. Öğrencilerin temel tasarım dersine yönelik geri bildirimleri, dersin içeriği, öğretim yöntemleri ve materyalleri hakkında değerli bilgiler sağlar. Bu bilgiler doğrultusunda yapılan iyileştirmelerin, eğitim kalitesinin artırılmasına katkıda bulunması beklenmektedir.

Öğrencilerin derse yönelik görüşlerinin incelenmesi Temel Tasarım dersinin içeriği, işlenişi gibi pek çok alanda veriler sağlayacağından dolayı dersin daha verimli hale getirilmesi, sorunların tespiti, öğretim elemanlarının kendi öğretim yöntemlerini değerlendirmeleri ve geliştirmeleri bağlamında önemli görülmektedir. Bu sayede, daha etkili ve verimli bir eğitim süreci oluşturulabilir. Öğrencilerin temel tasarım dersine yönelik görüşleri, eğitim programlarının sürekli olarak güncellenmesi ve geliştirilmesi için önemli veriler sunmaktadır.

Bu konunun incelenmesi, sadece Temel Tasarım dersinin kalitesini artırmakla kalmaz, aynı zamanda genel olarak sanat eğitimi alanındaki öğretim yaklaşımlarının ve programlarının geliştirilmesine de katkı sağlar. Bu nedenle, bu araştırmanın hem eğitimciler hem de öğrenciler açısından öneme sahip olduğu düşünülmektedir. Araştırma sanat eğitimcisi olma yolunda eğitim alan öğrencilerin bu önemli ders ile ilgili görüşlerini ortaya koymak, öğrencilerin düşünceleri ve belirlenen birtakım durumlar ile ilişkisini belirlemek bunun yanında araştırma sonuçları ile literatüre katkı sağlamak anlamında önemli görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin belirlenen görüşleri çerçevesinde ders uygulayıcıları ya da daha sonraki araştırmacılara çalışmaları kapsamında yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Varsayımlar

Araştırma kapsamına dahil edilen öğrenci sayısının yeterli olduğu ve söz konusu öğrencilerin görüşme formunda yer alan sorulara içtenlikle cevap verdiği varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma 2023-2024 eğitim-öğretim yılı Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalından okuyan ve 1.sınıf öğrencisi olup Temel Tasarım dersi alan 60 öğrenci içinden gönüllülük esasına dayalı olarak 27 öğrenci ile sınırlı tutulmuştur.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Tasarım Nedir?

Tasarım, yalnızca estetik bir düzen sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda işlevselliği de göz önünde bulundurarak insan deneyimini zenginleştiren kapsamlı bir süreçtir. Günümüzde dijitalleşmenin ve teknolojinin hızla ilerlemesiyle birlikte, tasarımın önemi her zamankinden daha fazla artmıştır. İyi bir tasarım, sadece görsel çekiciliği değil, aynı zamanda kullanıcı ihtiyaçlarını, duygularını ve beklentilerini de dikkate alarak çözüm üreten bir süreçtir. Sanatsal bağlamda tasarım ise sanatın ve tasarımın kesişim noktasında yer alarak, yalnızca görsel bir deneyim sunmakla kalmaz, aynı zamanda duygusal ve kültürel bağlamda derin anlamlar taşımaktadır.

Tasarım sözcüğü günümüzdeki yaygın kullanımı ile dizayn sözcüğü, Latince kökenli olup biçim vermek, temsil etmek demek anlamına gelmektedir (Tunalı, 2004, s. 12). Alpaslan'a (2003, s. 20) göre Batı dillerinde kullanılan karşılığı “design” olan dizayn yani tasarım bir şeyi zihinde biçimlendirme, kurma; tasarımlanan biçim, tasavvur, olarak tanımlanmaktadır. Gökaydın (2010, s. 128) ise tasarımı “bir şekli, düşünceyi göz önüne getirmektir” şeklinde ifade etmiştir.

İki boyutlu ya da üç boyutlu tüm varlıkların biçimi, kütlesi, rengi gibi görsel elemanları bulunmaktadır. Bilinçli bir eylem olan görsel algılamada görme duyumuyla dikkat kesilerek, seçme, ayırt etme gibi işlemlerle algılanan varlığın görsel özellikleri beyine kaydedilir ve beyinde yorumlanarak kalıcı imge halini alır. Yaratma sürecinde beyinde depolanmış bağımsız imgelerin bir araya getirilerek hayal gücü ile birlikte zihinde canlandırılması ve bunun herhangi bir malzeme ile yaşama aktarılmasına tasarım denmektedir (Balcı & Say, 2003, s. 8).

Tasarım hayatımızın her anında var olan bir olgudur. Günlük yaşamımız içinde günlük kullanım objelerinden, giysilerimize ya da kullandığımız beyaz eşyalardan otomobillere kadar her alanda tasarım söz konusudur. Gökaydın'a (2010, s. 45) göre tasarım sürecinin her safhasında görsel idrak denen ve zihinde biçimlerin belirginleşerek göze varışını sağlayan bir mekanizma görev yapmakta ve realize safhasında eli komuta etmektedir. Tasarımın, hayatın esas parçasını oluşturan bir reaksiyon olarak hayatın amacına uygun bir biçimde sanatın mührünü vurma işinden ibarettir.

Elbette tasarım yan yana olduğu bir diğer kavram da sanattır. Sanatçıların eserlerini üzerine kurdukları düzenleme süreci ya da altyapı planı olan tasarım daha geniş açıdan biçim ve kompozisyon terimleriyle eşanlamlı düşünülebilmektedir (Ocvirk, Stinson, Wigg, Bone & Cayton, 2015, s. 47). Tasarımın kendi içinde bir yapısı ve planlaması olması gerekmektedir. Bütün sanatların temelinde bulunan tasarım olgusu ve tasarlama eylemi oluşturulacak yapının organizasyonu ile ilgili her türlü faaliyeti içine almaktadır (Becer, 2002, s. 32).

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere tasarım içinde görsel algı, hayal gücü, zihinde biçimlendirme gibi kavramlar yer almaktadır. Tasarımdan söz ederken üzerinde durulan bir diğer kavramda yaratmadır. Alpaslan (2003, s. 21) yaratım süreci ile ilgili olarak insanın hazır olarak bulduğu doğa varlığına kendi tinsel varlığını katması olduğunu söylemiştir. Tasarım sürecinde yer alan sanatçı ya da diğer bireylerin ister sanatsal isterse sanayi ürünleri olsun duyuşal dünyaya duygu ve düşüncelerin aktarılmasıyla oluşturulduklarını ifade etmektedir.

Seylan (2021, s. 7) tasarımı geniş bilgi ve beceri gerektiren; geri bildirimlere açık; beğeni ve kullanım ölçütleri ile oluşturulan; interdisipliner, multidisipliner ve transdisipliner bir alan olarak ifade etmiştir. Bundan dolayı diğer uzmanlık alanlarından çok daha eleştirel, prestijli ve holistik bir etkinlik alanı olarak değerlendirmiştir. Farkındalık oluşturma, problem belirleme, çözümler üretme niteliğiyle, konu hakkında bir fikir edinmenin en kapsamlı yolu olarak görmektedir. Tahayyül ve tasavvura dayanmasına ve kurgusal özelliklerine bağlı olarak sanatın, bilimin, felsefenin, estetiğin ve teknolojinin bütün alanları ile iç içe olduğunu belirtmiş tasarımın tek doğrultulu ve durağan olmayıp, çok yönlü sarmal ve dinamiktir olduğunu ifade etmiştir.

Tasarım belirli bir amaç gözetken yaratıcı bir eylemdir. Bu amaç doğrultusunda tasarımcı, bir sanatçı kişiliğiyle duygu, düşünce ve hayal gücünü, çizgiler, biçimler, renkler gibi fizik

olgulara aktarır ve ürünü ortaya koyar. Tasarımcının başarısı, sanatın kullandığı dilleri keşfedip, öğrenip, onları kendi amaçları doğrultusunda organize edebilmesiyle orantılıdır. Ancak bir planlamanın olduğu yerde bir tasarım olgusundan söz edilebilir (Alpaslan, 2003, s. 21).

Sonuç olarak tasarım, yaratıcılığın en çarpıcı biçimlerinden biri olarak karşımıza çıkmakta ve hem estetik hem de işlevsellik arayışında büyük bir rol oynamaktadır. Tasarımın her aşamasında yaratıcı düşünme ve problem çözme becerileri ön plana çıkmakta; bu da onu diğer disiplinlerden ayıran en önemli unsurlardan biri haline getirmektedir. İyi bir tasarım, insanların yaşamlarını kolaylaştırırken, bireylerin duygusal deneyimlerini zenginleştirir ve toplumsal, kültürel değerleri de yansıtır. Bu süreçte, sanatçılar ve tasarımcılar, hayal güçlerini ve teknik becerilerini bir araya getirerek eserler meydana getirmektedir. Günümüzün karmaşık dünyasında sanatta tasarımın önemi, sadece görsellik değil, aynı zamanda etkileşim ve anlam üretme kapasitesi ile de belirgin bir şekilde artmaktadır.

Tasarım Eleman ve İlkeleri

Tasarım, estetik ve işlevselliği bir araya getiren karmaşık bir süreçtir. Bu süreçte, tasarımcılar belirli eleman ve ilkeleri kullanarak, etkili ve anlamlı görsel kompozisyonlar yaratırlar. Tasarımın temellerini oluşturan bu eleman ve ilkeler, bir eserin estetik yapısını doğrudan etkiler. Çizgi, doku, leke, form-şekil, renk ve valör gibi tasarım elemanları, her bir tasarım için benzersiz bir görsel dil oluşturma konusunda büyük bir işlevsellik sunar. Bunun yanı sıra ritm ve hareket, denge, vurgu, kontrast, birlik, çeşitlilik gibi tasarım ilkeleri, bu elemanların nasıl bir araya getirileceğini ve düzenleneceğini belirler.

Tasarım eleman ve ilkeleri hem eğitimsel anlamda hem de tasarım yapıp sanatsal yaratım anlamında çok önemlidir. Özsoy ve Ayaydın'ın (2016, s. 3) belirttiği gibi sanat ve tasarım yoluyla kurduğumuz iletişim onun dili ve alfabesi olan görsel tasarım eleman ve ilkeleri ile gerçekleşir ve tasarımlar bu dil ile iletişim sağlamaktadır.

Tasarım elemanlarını; çizgi, doku, leke, form-şekil, boşluk, renk ve valör olarak sıralamak; tasarım ilkelerini ise; hareket- ritim, denge, vurgu, kontrast, birlik ve çeşitlilik olarak sıralamak mümkündür. Tasarım elemanları ve ilkeleri ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Tasarım Elemanları

Tasarım, görsel iletişimin temelini oluşturan çeşitli unsurların bir araya gelmesiyle ortaya çıkan karmaşık bir süreçtir. Bu süreçte, tasarım elemanları, etkili ve anlamlı bir kompozisyon yaratmanın yapı taşlarını oluşturmaktadır. Bu elemanların bilinçli bir şekilde kullanılması, tasarımcıların yaratıcı ifadelerini güçlendirirken, aynı zamanda izleyiciyle anlamlı bir etkileşim kurmalarını sağlamaktadır. Tasarım elemanları olan çizgi, doku, leke, form-şekil, boşluk, renk, valör (değer) başlıklar halinde açıklanmıştır.

Çizgi

Çizgi, sanat ve tasarımın temel yapı taşlarından biri olarak, görsel iletişimin en basit ama en etkili araçlarından biridir. Hem iki boyutlu hem de üç boyutlu formların oluşturulmasında kritik bir rol oynayan çizgi, şekillerin; hareket, doku ve derinlik hissinin ifade edilmesine olanak tanımaktadır. Yalnızca bir sınırlayıcı değil, aynı zamanda bir anlatım aracı olarak da işlev gören çizgi, farklı kalınlık, uzunluk ve eğriliklerle, estetik ve duygusal bir anlam katma kapasitesine sahiptir.

Bir tasarım elemanı olarak çizgi, “tek başına yüzey ve hacim etkisi olmayan, bulunduğu yere göre ince, uzun ve belli yolları izleyen görsel değerlerdir” (Balcı & Say, 2004, s. 10). Özsoy ve Ayaydın (2004, s. 10) çizgiyi başlangıç noktasından bir bitiş noktasına kadar noktanın izlediği yolun ortaya çıkardığı görsel etki olarak tanımlamış; her ne kadar somut bir kavram gibi görünse de gözle görülüp elle tutulamadığı için aslında soyut bir öge olduğunu belirterek çizgiden anlaşılanın görsel bir etki olduğunu ifade etmiştir.

Normal etkide kullanılan çizginin düz, kırık ve eğri olmak üzere üç temel karakterinden söz etmek mümkündür. Bu üç temel karakterin yorum ile anlatımsal bir irade oluşmaya başlamaktadır. Çizgisel etkiye dayalı çalışmalarda iki durum ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki “kontursal anlatım” diye nitelendirilen biçimleri ya da alanları ayıran çizgilerdir. Diğerisi ise çizginin sadece kendi dinamiklerini taşıyan estetik kullanımıdır (Özol, 2012, s. 62-63). Çizgilerin yoğun ya da seyrek kullanımı ile ortaya çıkan farklı alanların lekesele değerlerinin yanında düz, kesik, kırık, spiral gibi farklı çizgi türleri ile anlatım zenginleşmekte ve izleyici de farklı hissiyatlar yaratılabilmektedir.

Doku

Bir yüzeyin veya objenin görsel ve fiziksel özelliklerini tanımlayan doku, izleyicinin gözünde gerçekçilik ve duygu yaratma kapasitesine sahiptir. Farklı malzeme ve tekniklerin kullanılmasıyla, doku, sanatsal yaratımların görsel çekiciliğini artırmakta, aynı zamanda esere özgün bir karakter kazandırmaktadır. Buyurgan ve Buyurgan (2012, s. 132) sanatsal anlamda dokuyu maddelerin doğal yapısının dış yüzeyindeki görüntüsü olarak tanımlamıştır. “Herhangi bir yüzeyin dokunsal niteliği onun dokusudur. Dokunsal niteliklerin görüntüsü veya yanılması da yaratılabilir, bu durumda ortaya çıkan yanılmacı doku olur” (Barrett, 2022, s. 104).

Doku Gökaydın’a (2010, s. 93) göre bir düzenin bir araya gelen elemanlarının kendi kişiliklerini yitirip, topyekûn bir etki uyandırmaları durumu olarak açıklanmıştır. Gökaydın her malzemenin kendi özelliğini gösteren bir dokusu olduğunu ve her dokunun bir parça ve bütün ilişkisi ortaya koyduğunu belirtmiştir. Bunun yığılma değil bütünleşme olduğunu ifade ederek, söz konusu ilişkilerin bütünleşmenin bağlantıları ile anlam kazanan bir elemanlar bütünlüğü olduğunu; elemanların, birimlerin, görev ve belirginliğini bütüne koşullandırıldığını; birimin ve bütünün bir karşılık içermesi demek olduğunu belirtmiştir.

Özsoy ve Ayaydın (2016, s. 52-56) göre doku hissediliş biçimine göre gerçek ve görsel, kimyasal yapısına göre organik ve inorganik, doğada var oluş biçimine göre doğal ve yapay, ortaya çıkış biçimine göre dinamik ve mekansal olarak gruplandırmıştır. Sonuç olarak doku, sanat ve tasarımın derinliğini ve duygusal etkisini artıran temel bir unsurdur; farklı malzeme ve tekniklerin bir araya gelmesiyle, izleyiciye unutulmaz bir deneyim sunma potansiyeli taşır.

Leke

Leke, tasarımın estetik ve anlatım gücünü artıran önemli bir eleman olarak karşımıza çıkmaktadır. Görsel kompozisyonlarda, lekeler farklı formlar, renkler ve yoğunluklarla kullanılarak, bir esere hareket ve derinlik katmanın yanı sıra, görsel ilgi alanları oluşturur. Sanat ve tasarımda lekenin kullanımı, soyut bir ifade biçimi veya belirli nesneleri betimleme gibi çeşitli amaçlarla değişiklik gösterebilir. Buyurgan ve Buyurgan (2012, s. 134) lekeyi yüzey üzerinde ışığın etkisiyle ortaya çıkan ton değerleri olarak tanımlamıştır.

Bu değerler açık, orta ve koyu olarak bir rengin kendi içerisindeki tonları olabileceği gibi, farklı renklerin birbiriyle olan ton ilişkileri şeklinde de karşımıza çıkabilmektedir.

Leke, tasarımın dinamik ve yaratıcı bir bileşeni olarak, izleyicinin dikkatini çeken, duygusal bir bağ kuran ve esere derinlik kazandıran gl bir araçtır.

Form-şekil

Form ve şekil, tasarımın temel bileşenleri olarak, bir eser veya obje üzerinde görsel algıyı belirleyen en önemli unsurlardandır. Bir tasarımın fiziksel görünümünü oluşturan formlar, çeşitli boyutlar, çizgiler ve yüzeyler aracılığıyla izleyiciye belirli bir anlam ve deneyim sunar. şekil ise, bir nesnenin genel hatlarını ve karakterini belirleyerek, onun estetik değerini ve işlevselliğini şekillendirir. Tasarım alanında formlar hem iki boyutlu hem de üç boyutlu yapıların oluşturulmasında kullanılırken, farklı malzeme ve tekniklerle birleşerek çeşitli anlatımlar ve hisler yaratma imkânı sunar.

Form genel olarak üç boyutlu biçimler için kullanılan bir tanımlamayken şekil formların dış konturlarının oluşturduğu iki boyutlu biçimler olarak algılanmaktadır (Buyurgan & Buyurgan, 2012, s.135). Belirli ya da örtük sınırları olan ve yükseklik ve genişlik ile ölçülebilen iki boyutlu şeklin sınırları çizgi ile belirlenebilirken aynı zamanda doku ya da renk ile de belirlenebilir. şekiller geometrik veya organik olarak isimlendirilmektedir (Barrett, 2022, s. 97).

Biçim, form ve şekil tanımlarında farklı tanımlar söz konusu olsa da temel ayırım, iki boyutlu, üç boyutlu ve bunlara karşılık gelen zihinsel imge veya nesnelerin algılanan görüntüsü, dış sınırları ve i kuruluş yasaları bağlamında yapılmaktadır (Seylan, 2021, s. 149). Form ve şekil, tasarım süreçlerinde yalnızca estetik unsurlar değil, aynı zamanda izleyiciyi etkileyen ve duygusal bir bağlantı kuran gl araçlardır. Belirli malzeme ve tekniklerle bir araya geldiğinde, anlam ve işlevsellik kazandırarak, tasarımın neye hizmet ettiğini ve nasıl algılandığını şekillendirmekte ve görsel bağlamda zenginlik kazandırmaktadır.

Boşluk

Boşluk, tasarımın en göz ardı edilen ama bir o kadar da kritik unsurlarından biridir. Bir tasarımda kullanılan boşluk, yalnızca fiziksel alanı değil, aynı zamanda izleyiciye sunulan görsel deneyimin bütünlüğünü de etkiler. Boşluk, nesnelerin birbirleriyle olan ilişkisini

şekillendirirken, denge, hiyerarşi ve vurgulama yaratma gibi işlevler üstlenir. Tasarımda boşluğun kullanımı, öğeler arasındaki etkileşimi düzenleyerek göz yormayan, keyifli bir kompozisyon oluşturulmasına olanak tanımaktadır.

Sanatsal çalışmalarda konunun daha etkili hale gelebilmesi için boşluk-doluluk ilişkisi son derece önemlidir. Çalışma yüzeyinin tümünün doldurulması resmin etkisini azaltır. Resimde konunun daha çok ortaya çıkması için gözün dilendiği boşluklara ihtiyaç vardır. Bundan dolayı kompozisyon kurulumunda doluluk-boşluk ilişkisi iyi ayarlanmalıdır (Buyurgan & Buyurgan, 2012, s. 137).

Özsoy ve Ayaydın (2016, s. 145) espas olarak da adlandırılan boşluğu nesneler arasındaki uzaklık ve aralık olarak ifade etmiştir. Tasarımda benzer öğeler arasında kalan mesafeler boşluk oluşturmaktadır. Boşluk tasarımda yer alan benzer ya da farklı öğelerin belirli yerlerde yığılmaları ya da çoğalmalarına karşılık bazı yerlerde seyrekleşmesi veya hiç bulunmaması olarak belirtilmektedir. Ancak burada anlamlı ve tasarımcı tarafından bilinçli olarak bırakılmış boşluklar kastedilmektedir. Dolayısıyla bitmemişlik hissi uyandırmamaktadırlar.

Sonuç olarak, boşluk, tasarımın görsel organizasyonunu etkili bir şekilde yönlendiren ve izleyiciye huzur veren bir unsurdur; doğru kullanıldığında, öğeler arasındaki dengeyi sağlamaktan öte, vurgulamak istediğimiz mesajların veya temaların öne çıkmasını sağlayarak, izleyiciyle daha güçlü bir duygusal bağ kurma olanağı sunar ve sonuçta, estetik deneyimin zenginliğini artırarak tasarımın işlevselliğini ve etkileyiciliğini önemli ölçüde yükseltir.

Renk

Renk “ışığın cisimlere çarptıktan sonra yansıyarak gözümüzde bıraktığı etkidir” (Buyurgan & Buyurgan, 2012, s. 137). Tasarım dünyasında duyguların ve düşüncelerin en güçlü ifade araçlarından biridir. Renk teorisi, renklerin birbirleriyle olan ilişkilerini ve bu ilişkilerin insan algısına olan etkilerini anlamayı sağlayarak tasarımcıların güçlü görsel anlatımlar yaratmalarına yardımcı olur. Renklerin psikolojik etkileri, kültürel çağrışımları ve estetik kombinasyonları, tasarım sürecinde yaratıcı bir dil oluşturmak için kritik öneme sahiptir.

Işığın nesneye çarpmasıyla nesne ışıktaki bulunan renklerin bazılarını emer, bazılarını ise yansıtır. Yansıyan renk ışınları gözde o nesnenin rengi olarak algılanır. Işık olmayan yerde

renkten de söz edilemez. Beyaz en çok ışık yansıtan, siyah ise en çok emen renklerdir (Alpaslan, 2003, s. 54).

Tasarımlar kapsamında kullanılan renk kontrastlıkları ve renk armonileri tasarımlarda bütünlük etkisinin sağlanmasında önemli kompozisyon öğeleridir. Söz konusu renk kontrastlıklarını saymak gerekirse renklerin kendi aralarında kontrastlığı, açık-koyu kontrastlığı, sıcak-soğuk kontrastlığı, tamamlayıcı renk kontrastlığı, eşzamanlı (simultan) renk kontrastı, kalite kontrastı ve ağırlık alanı kontrastıdır (Akdeniz, 2023, s. 88).

Renk konusu ile ilgili olarak nüans kavramı ana renklerin birbiriyle ilişkisinde ortaya çıkan renk değerlerini ifade etmektedir (Buyurgan & Buyurgan, 2012, s. 139). Ton renk spektrumunda bir renge ait bölgeyi tanımlamak için kullanılırken, bir rengin açıklık ya da koyuluğu ise onu değerini ortaya koymaktadır. Yoğunluk (doyguluk, kroma) kavramı ise rengin güçlülüğü ya da zayıflığını ortaya koymakta, saflığı ve yoğunluğu için kullanılmaktadır (Barrett, 2022, s. 126-127).

Renk, tasarımın hem estetik hem de işlevsel boyutunu etkileyen güçlü bir unsurdur. Renklerin taşıdığı duygusal çağrışımlar, tasarım öğelerinin ve temalarının derinliğini artırarak, izleyicide belirli bir ruh hali veya düşünce yapısı oluşturma potansiyeline sahiptir. Renklerin kontrastlıkları, uyumları ve birbirleriyle olan ilişkileri, görsel hiyerarşi oluşturarak tasarımı güçlendirmekte ve izleyicinin dikkatini istenen noktaya çekebilmektedir.

Valör (Değer)

Valör, sanat ve tasarım alanında renklerin tonlarını ve derinliklerini anlamak için kullanılan temel bir kavramdır. Bir rengin açık-koyu ve gri tonlarıyla olan ilişkisini ifade etmektedir. Valör, bir kompozisyondaki öğelerin görsel ağırlığını, derinliğini ve varlığını belirleyen önemli bir faktör olarak tasarımcıların ve sanatçıların eserlerinde kullanabileceği bir araçtır.

Buyurgan ve Buyurgan'a (2012, s. 142) göre valör "seçilen bir rengin, siyah, beyaz gibi nötr renkler ve diğer birçok renkle karışımı ile ortaya çıkan ve çok değişik renk değerlerinden oluşan bir renk yelpazesidir". "Görsel sanatlarda, koyu-açık değerler denildiğinde; siyah ve beyaz değerlerin uçları arasında yer alan zenginliklerin ve bunları

estetik duyarlılıkla kullanılmasıyla ortaya çıkan değişkenlerin, sanat alanına katkıları ve kazanımları olarak anlaşılmaktadır” (Özol, 2012, s. 158)

“Valör renklerin koyuluk derecesidir. Tüm renkler veya renklerin tonları kendi içinde bir koyuluk derecesi taşır. Renklere beyaz ya da siyah katarak açıp koyulaştırmanın dışında saf renklerin de bir koyuluk açıklık derecesi vardır. Bunun yanında renk pigmentleri çoğaldıkça renk yoğunlaşır, doygunluğu artar ve dolayısıyla koyuluğu da artar. Valör, aynı zamanda koyu-açık değerlerin derecelerini ifade etmektedir. Siyah-beyaz arasındaki grinin çeşitli tonları sıralandığı gibi iki renk arasındaki tonlar da sıralanabilir. Başka bir ifade ile renklerin içlerindeki siyah ve beyaz ile ilgilerinden doğan açık-koyu farkları valörü oluşturur. Renk veya tondaki ışık-gölge derecesi yine valör içinde değerlendirilir ve her tasarımın bir ışık gölge düzeni vardır. Açık-koyu lekelerin kompozisyon içinde dengeli ve uyumlu bir şekilde düzenlenmesi ile kompozisyonun renk düzeni kurulmaya çalışılır (Özsoy & Ayaydın, 2016, s. 98-99).

Değer görsel sanatlara bir bölgenin açıklık veya koyuluğunu ifade ederek zıtlıklar ile çizgi ve şekilleri görmemizi, derinlik ve boyutu hissetmemizi ve yüzey dokusunu algılamamızı sağlamaktadır. Bakışları eserler üzerinde belli bölgelere odaklamakta ve eser içinde yönlendirmektedir. Değerlerin dikkatli seçimi psikolojik ve duygusal tepkileri de etkilemektedir. Hem kompozisyona dair bir işleve ve hem de güçlü bir anlatımcı kapasiteye sahiptir (Ocvirk vd., 2013, s. 150-151). Özetlemek gerekirse tasarımda renklerin derinlik ve ton değişimlerini anlamaya yarayan valör görsel anlatımda zenginlik ve ifade gücü sağlayarak izleyiciyle kurulan duygusal bağın güçlendirilmesine katkıda bulunmaktadır. Kompozisyonlarda derinlik ve hareket hissi oluşturarak eserin genel etkisini artırabilmektedir.

Tasarım İlkeleri

Tasarım ilkeleri, etkili ve estetik açıdan hoş eserler yaratmanın temel taşlarını oluşturmaktadır. Bu ilkeler tasarımın görsel dilini şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Her bir ilke, tasarımın doğasında yer alan farklı öğelerin nasıl etkileşimde bulunduğunu belirler ve bir bütünlük oluşturularak izleyiciyle etkili bir iletişim kurulmasına yardımcı olur. Tasarım ilkelerine hâkim olmak, yaratıcı süreçte tasarımcıların özgün ve anlamlı çalışmalar yaratmalarına olanak tanımaktadır. Tasarım ilkeleri olan ritim

ve hareket, denge, vurgu, kontrast (zıtlık), birlik (bütünlük), çeşitlilik başlıklar halinde açıklanmıştır.

Ritim ve Hareket

Tasarımda ritim ve hareket kompozisyonun dinamiklerini oluşturmakta ve izleyicinin dikkatini yönlendirerek eserlere anlam katarken, aynı zamanda duygusal bir etki yaratmaktadır. Balcı ve Say'a (2003, s. 45) göre hareket sanatta ritmi meydana getirmekte ve hareketin olmadığı yerde ritimden söz edilememektedir. Hareket dolayısıyla ritim esere canlılık ve dinamizm kazandırmaktadır.

Ritim, öğelerin estetik bir hareket oluşturacak biçimde düzenli yinelenmesidir. Bir sanat yapısındaki biçimlerin değişmesi ya da yinelenmesi düzen etkisini çağrıştırır. Hareket ise yöne bağlı olarak oluşmaktadır. Öğeler karşıtlık düzeni içinde farklı anlamlarda hareket etkisi yaratabilmektedir (Alpaslan, 2003, s.80-81). Balcı ve Say (2003, s. 12, 14) formlar arasındaki sistemli tekrarları, ara boşluklarının farklılıklarını, yüzey-mekân üzerindeki dağılımlarında uyumlu yumuşak geçiş ve bağlantılarını, gruplaşmaların sayısını, gücünü ritim olgusuyla açıklamaktadır. Hareket olgusuna yönelik ise formların, küçük-büyük, açık-koyu, strüktür yapıları, doku, kontur öğeleri ışık enerjisine bağlı olarak farklı etki ve titreşimler yarattıklarını ve görsel algı ile anlam kazanarak hareket etkisi oluşturduklarını ifade etmiştir.

Ritim tekrardan doğan bir süreklilik, akış veya hareket duygusudur. Görsel birimler stratejik bir şekilde tekrar edilip gerekli noktada vurgulandığında ritme neden olmaktadır. Bu aynı zamanda göz hareketlerini bir bölümden diğerine yönlendirir. Ritim bir sanat yapısına uyum ve heyecan katar (Ocvirk vd., 2013, s. 50).

Özsoy ve Ayayadın (2016, s.162-165) ritmin görsel fonksiyonlarını birlik oluşturma, ahenk sağlama, düzen kurma, benzerlikleri dengeleme, monotonluğu engelleme, görsel algı sürecini artırma ve izleyicide duygusal etki yaratma olarak sıralamıştır. Öğelerin uyumluluğu, devamlılık, tekrar etkisi, hareketler, vurgular, zıtlık, nüanslar, değişiklikler, benzerlikler, koram ritim etkisini oluşturmaktadır.

Ritim ve hareket tasarımın dinamik yapısını oluşturmakta ve tekrar eden öğelerle izleyicinin göz hareketini yönlendirmekte ve görsel akışı sağlamaktadır. Öte yandan

hareket izleyiciye farklı duygusal deneyimler yaşatırken tasarımcının anlatmak istediği mesajları daha güçlü hale getirmekte, anlam ve anlatım derinliği katmaktadır.

Denge

Denge, tasarımın temel ilkelerinden biridir ve eserin hem görsel hem de işlevsel bütünlüğünü sağlamak için kritik bir rol oynamaktadır. Denge, öğelerin görsel ağırlığının eşit dağılımını ifade etmekte ve bu da izleyicinin gözünde bir uyum ve istikrar hissi yaratmaktadır. “Denge aynı ya da farklı nesneler arasındaki uyumlu ilişkidir” (Buyurgan & Buyurgan, 2012, s. 144). “Denge, bütünlük için öylesine temeldir ki o olmadan tasarım ilkelerini düşünmek imkansızdır. En basit düzeyde denge, bir kompozisyon içindeki güç veya ağırlığın dağılımını ifade eder” (Ocvirk vd., 2013, s. 68).

Dengenin gerçekleşmesi için sanatçılar ve tasarımcılar yapıtın bir tarafının daha ağır olması ya da öyle görünmesi nedeniyle bir yana devrilmemesi ya da devriliyormuş gibi görünmemesi adına yapıtaki ağırlığı ve gücü dağıtmaktadır. Önemli kütle ve şekillerin resmin bir tarafında toplanması ve diğer tarafında ilgi çekecek hiçbir görsel unsurun olmaması yapıtı dengesiz göstermektedir. Gerçek denge üç boyutlu bir nesnenin ağırlık ve güç anlamında kendi başına ayakta durabilmesinin düzenlenmesi iken, görsel denge bir yapıtta eşitliğin görünümüdür (Barrett, 2022, s. 262). Denge gözü rahatlatmakta, bütünlük kurmakta, bitmiş hissi vermekte ve kararlılığa işaret etmektedir (Özsoy ve Ayayadın, 2016, s.188-189).

Tasarımda dengenin sağlanmasına yönelik olarak farklı çeşitler bulunmaktadır. Simetrik (Bakışımli) dengede bir görsel tasarımın, hayali bir eksenle ikiye bölündüğünde, eksenin iki yanındaki görsel elemanların aynı veya eksene aynı uzaklıkta bulunmasıdır. Burada eksenin her iki yanındaki elemanlar birebir aynı olabileceği gibi dengeyi kuracak derecede benzer de olabilir. Hayali eksen dikey, yatay ve diyagonal olabilmektedir. Asimetrik (bakışimsız) denge bir görsel tasarımın hayali bir eksenle ikiye bölündüğünde, eksenin iki yanındaki görsel elemanların birbirinden farklı veya eksene farklı uzaklıkta olması durumudur. Dairesel denge ise görsel elemanların bir merkeze göre eşit veya birbirini dengeleyecek şekilde dağılmasıdır. Bu denge de hayali bir noktaya göre düzenlenmektedir (Özsoy ve Ayayadın, 2016, s.184-187). Denge, tasarımın görsel ve işlevsel bütünlüğünü sağlayarak izleyicinin dikkatini çekmek ve estetik bir deneyim sunmak için vazgeçilmez bir ilkedir; bu nedenle her tasarım sürecinde dikkate alınması gereken temel bir unsurdur.

Vurgu

Vurgu, tasarımda belirli unsurların öne çıkarılması amacıyla kullanılan bir tekniktir ve izleyicinin dikkatini çekmek için kritik bir rol oynamaktadır. Bu ilke, bir tasarımın en önemli noktalarını belirginleştirerek, izleyiciye hangi bilgilerin veya öğelerin öncelikli olduğunu göstermektedir. Vurgu dikkatlerin bir noktada yoğunlaşmasıdır. Böylece çalışmada anlatılmak istenenler daha iyi vurgulanmaktadır. Vurgu bazen resmin geneline hâkim olan rengin zıttı ile bazen de hareketsiz bir yüzeyde hareketlilik ile ortaya konabilmektedir (Buyurgan & Buyurgan, 2012, s. 145).

Tasarım sırasında sanatçı çeşitli parçaların önem derecelerini vurgulamak için farklılıklar yaratma adına çaba gösterir. Kompozisyonel düşüncelerden doğan farklılıklar ile bazı özellikler vurgulanır, diğerleri de ikinci planda kalır. Bu gözün yapıtın üzerinde dolaşması için hem birincil odak noktalarını hem de ikincil ilgi alanlarını oluşturur. Baskınlık elde etmek için farklı vurgu yöntemleri kullanılabilir. İzolasyon ile bir bölümün diğerinden ayrılması, yerleşim ile merkez konum ya da başka bir konum ile çevreye bağlı olarak baskın olması; yön ile odağa çeken hareketin olması, ölçek veya proporsiyon ile büyüklük ya da alışılmadık ölçekler ile oranlarla dikkat çekme, karakter ile genel görünümünden çarpıcı, belirgin bir fark oluşturma vurgu oluşturma yöntemleridir (Ocvirk vd., 2013, s. 81-82).

Görsel anlamda vurgu ile hangi alanların öncelikli olacağını kontrol edilir, ilgi odağı belirlenir, tasarımı düzene sokulur, görsel elemanlar arasında hiyerarşi oluşturulur, ilk bakış kalıcı olmaya zorlanır ve seyirciyi yönlendirilir (Özsoy ve Ayayadın, 2016, s. 200). Sonuç olarak tasarımcılar, vurgu tekniklerini ustaca kullanarak, görsel hiyerarşi oluşturabilir ve izleyicinin dikkatini istediği noktalara çekebilir. Renk kontrastı, boyut farklılıkları, şekil çeşitliliği ve konumlandırma gibi unsurlar, vurgu sağlamak için etkili araçlardır. Vurgu, yalnızca estetik bir unsur değil, aynı zamanda tasarımın mesajını netleştiren bir iletişim aracıdır. Bu sayede izleyiciye bir hikâye anlatma veya belirli bir duygusal tepki oluşturma fırsatı sunmakta, tasarımın genel başarısını ve izleyici üzerindeki etkisini büyük ölçüde artırmaktadır.

Kontrast (Zıtlık)

Kontrast, tasarımda farklılıkların vurgulanması ve öğelerin birbirleriyle olan ilişkilerinin netleştirilmesi amacıyla kullanılan önemli bir ilkedir. Bu ilke, renk, boyut, şekil, doku ve konum gibi unsurlar arasındaki belirgin farklılıkları ortaya koyarak, izleyicinin dikkatini çekmeyi ve görsel hiyerarşi oluşturmayı sağlamaktadır. Kontrast, bir tasarımın dinamikliğini artırırken, aynı zamanda mesajın daha etkili bir şekilde iletilmesine yardımcı olur. Barrett (2022, s. 274) kontrast terimini bir vurgu aygıtı olarak kompozisyonda unsurlar arasındaki görsel farkın derecesi olarak ifade etmiştir. Kontrastın bir tasarımda beklenmedik farklılıkların vurgulanması adına görüşlerin örtülü şekilde çatıştırılması anlamında kavramsal kontrast olarak da kullanılabileceğini belirtmiştir.

Kontrast (zıtlık) tanım olarak “karşıtlık ve benzeşmezlik” anlamına gelmektedir ve aynı alanda farklı karakterlere sahip elemanlar yerleştirildiğinde gerçekleşmektedir. Benzeşmezlikler, karşıt elemanlar ve onların karakterleri yan yana geldiğinde ya da yakın biçimde yerleştirildiklerinde abartılı hal almaktadır. Zıtlıklar ortaya çıkarken yeni bölgeler daha az uyumlu ancak görsel olarak heyecanlı gözükmetedir (Ocvirk vd., 2013, s. 65).

Kontrast görsel elemanların farklılıklarını veya birbirlerine ters düşen özelliklerini ifade etmektedir. Kontrast öğeler arasında yakın niteliklerin bulunmaması durumudur. Zıtlık bazen direkt görünür olabileceği gibi sezgiselde olabilir. Fikirdeki zıtlık da bazen görsel bir kontrast oluşturabilir. Kontrastlıklar farklı şekillerde ortaya çıkabilir. Bunlar renk kontrastı (sıcak-soğuk, açık koyu gibi), şekil kontrastı, miktar kontrastı, yön kontrastı, aralık kontrastı, doku kontrastı, çizgi kontrastı, üslup kontrastıdır. Kontrastlıkların görsel anlamda hareket oluşturma, esere olan ilgiyi artırma, resme hayat verme, dengeyi kurma, çelişki ortaya koyma, ahenk meydana getirme, izleyiciyi uyarma, görsel gerilim oluşturma seyirciyi heyecanlandırma ve vurgu oluşturma gibi fonksiyonları bulunmaktadır (Özsoy ve Ayayadın, 2016, s. 206-209).

Özetlemek gerekirse kontrast, tasarımın etkisini artıran ve izleyici üzerindeki algıyı şekillendiren temel bir ilke olarak izleyicinin dikkatini çekebilir, önemli bilgileri vurgulayabilir ve görsel hiyerarşi oluşturabilir. Kontrast, yalnızca estetik bir araç değil, aynı zamanda iletişimsel bir stratejidir; izleyiciye tasarımın ana mesajını net bir şekilde iletme fırsatı sunabilmektedir.

Birlik (Bütünlük)

Birlik tasarımın en önemli ilkelerinden biri olarak, bir eserin tüm öğelerinin bir arada uyum içinde çalışmasını sağlamaktadır. Tasarımda birlik sağlamak, izleyiciye görsel bir akış sunarak, tüm öğelerin bir arada anlamlı bir şekilde çalışmasına ve izleyicinin gözünde bir bütünlük hissi yaratmasına olanak vermektedir. “Birlik prensibinden yararlanmak suretiyle teklik, uyum ve bir kompozisyonun görsel olarak bir bütünlük arz ettiği hislerini uyandırabilirsiniz” (Barrett, 2022, s. 292).

Tanımlara bakıldığında birlik Buyurgan ve Buyurgan (2012, s. 147) tarafından çalışma yüzeyi üzerinde, tasarım elemanlarının tümünün tasarım ilkeleri doğrultusunda estetik bir bütünlük oluşturması şeklinde tanımlanmıştır. Alpaslan (2003, s. 72) ise öğeler arasında ortak ya da yakın yönlerin bulunmasını birlik olarak ifade etmiş ve birliği sağlamak için öğelerin birinde ya da birkaçında ölçü, renk, değer, doku vb. açıdan ortaklıklar kurulması gerektiğini eklemiştir.

Birlik diğer bir deyişle de bütünlük her şeyin birbirine uyumlu olmasıdır. Bir kompozisyonda oluşturulan bütünün değeri, tek başına elemanların değerinden daha üstündür. Birliği elemanlar arasındaki uygun bağlantılar ortaya koymaktadır. Bu durum görsel denge olarak da düşünülebilir. Tasarım ilke ve elemanları birbirleri ile doğru ilişkideyse ve görsel bir denge mevcutsa tasarımda bütünlükten söz edilebilir. Biçim, renk, doku gibi öğeler kompozisyonda birbirleriyle ilişkileri yönünden birlik oluşturmaktadır. Tasarımı dağınıklıktan kurtarma, ritim etkisini güçlendirme, mesaj iletimini sağlama, anlamayı ve yorumlamayı kolaylaştırma, bitmiş hissini uyandırma, nesneleri birleştirme, çeşitliliğe imkân tanıma, tasarımı etkili kılma, uyumu gösterme ve tutarlılık sağlama birliğin görsel fonksiyonlarıdır (Özsoy ve Ayayadın, 2016, s. 224-226). Birlik tasarımın başarısını belirleyen kritik unsur olarak tasarımın tüm bileşenlerinin uyum içinde çalışmasını sağlamaktadır. İyi bir birlik ve bütünlük, izleyicinin dikkatini dağıtmadan, tasarımın ana temasını ve amacını net bir şekilde iletmesine olanak tanımaktadır.

Çeşitlilik

Çeşitlilik, tasarımın zenginliğini ve dinamizmini artıran önemli bir ilkedir. Bu ilke, farklı unsurların, renklerin, biçimlerin, dokuların ve stillerin bir araya getirilmesiyle, izleyiciye

görsel olarak çekici ve ilgi çekici bir deneyim sunmaktadır. Çeşitlilik, tasarımda monotonluğu kırarak, izleyicinin dikkatini çekmeyi ve merak uyandırmayı sağlamaktadır.

Çeşitlilik görsel sanatların sürekli yenilenebilir, seyredilebilir ve değiştirilebilir olmasını sağlayan bir ilkedir. Görsel sanat çalışmalarının çekiciliği ve heyecanı bu ilkedен kaynaklanmaktadır. Tasarım ilke ve elemanlarının tümü çeşitlilik ilkesinin varlığını desteklemek içindir ve çeşitliliği sağlamaya çalışmaktadır. Çeşitliliğin görsel fonksiyonları bütüne olan görsel ilgiyi artırma, monotonluktan kurtarma, eseri zenginleştirme, birliği sağlama, üslubu destekleme, zıtlıklar içermeye, dikkat çekme ve rehberlik etmedir (Özsoy & Ayaydın, 2016, s. 242-246).

Farklı unsurların bir araya getirilmesi, tasarımın zenginliğini ve dinamizmini artırırken, izleyicide merak ve ilgi uyandırır. Monotonluktan uzak, dinamik ve ilgi çekici bir tasarım oluşturmak, izleyicinin dikkatini çekmenin yanı sıra, onların duygusal bir bağ kurmasına da olanak tanımaktadır. Dolayısıyla tasarım ilkeleri içinde önemli bir yere sahiptir.

Temel Tasarım Eğitimi

Temel Tasarım Eğitimi, tasarım ilke ve elemanlarına yönelik prensiplerin ve uygulama süreçlerinin öğretildiği bir eğitim programı anlamını taşımaktadır. Bu eğitim sürecinde öğrenciler temel tasarım süreci üzerine düşünürken aynı zamanda yaratıcılıklarını geliştirme olanağı bulabilmektedir. Yıldırım (2019, s. 21) temel tasarım eğitimi sürecinin hazırlık niteliği taşıdığını; bu süreçte öğrencilerden sanatın ilke ve elemanlarını öğrenip edindikleri bilgi ve beceri birikimlerini çalışmalarına aktarmaları beklendiğini ifade etmiştir. Öğrencilerin edindikleri bilgiler ve yaratıcılıkları sayesinde, maddeyi şekillendirme, farklı malzemeleri bir arada kullanma, renk kullanımı gibi konularda temel tasarım ilkelerini çalışmalarına aktarabilme yetisini kazandıkları belirtilmektedir. Bu süreçte, öğrencilerin kendi yaratıcılıklarını ve yeteneklerini keşfederek özgün bir ifade biçimi geliştirmeleri sağlanmaktadır.

Temel tasarım eğitiminin, görsel bir anlatım sözlüğü oluşturarak eleştirel bir dil geliştirdiği ifade edilmektedir. Bu eğitimin, bireysel duyu, sezgi, buluş, düş ve canlandırma potansiyelini ortaya çıkardığı ve bu potansiyeli estetik bir organizasyon ve düzen içinde kullanabilen yaratıcı kişiliklerin gelişimini desteklediği belirtilmektedir. Ayrıca, temel tasarım eğitiminin plastik sanatların ilk ve ortak eğitim süreci olduğu vurgulanmaktadır.

(Aytekin, 2008, s. 47). Enhoş (2007, s. 15) tarafından temel tasarımın, öğrencinin izleme, gözlem yapma, algılama, görsel not alma, inceleme, araştırma, yaratma, imgelem, duyumsama, bilgilenme, düşünme, eleştirme, fikir üretme ve değerlendirme gibi duygusal ve düşünsel süreçleri bütünsel bir şekilde çalıştırmayı amaçladığı ifade edilmektedir. Bu süreçle birlikte, öğrencinin görsel olarak çevre ve madde ile yapıcı bir ilişki kurarak eşdeğer formlar yaratmasına olanak sağlandığı belirtilmektedir. Ayrıca, temel tasarımın düşünme ve sezgi ürünlerini iletebilme yeteneğini içerdiği vurgulanmaktadır. Temel tasarım dersindeki öğretim yöntemlerinin deneysel olduğu ve sanat eğitiminin altyapısını oluştururken yaşam boyu sürecek anlamları taşıması gerektiği ifade edilmektedir. Bu dersle, görsel tasarım öğeleri, strüktür kavramı, perspektif temel ilkeleri, renk etkileşimleri ve şekillendirici çalışmaların deneme ve araştırma ilkelerinin kavratılmasının hedeflendiği belirtilmektedir.

Temel Tasarım dersleri, Türkiye'deki Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakülteleri, Güzel Sanatlar Fakülteleri, Eğitim Fakültelerinin Görsel Sanatlar Öğretmenliği Bölümleri ve Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde öğrenciler için gerekli olan temel derslerden biridir. Bu ders aracılığıyla öğrenciler sanatsal düzenleme öğeleri ve ilkeleri hakkında bilgi sahibi olmakta, uygulama çalışmalarıyla temel kavramları öğrenerek alana dair bilgi birikimlerini geliştirmektedirler. Ayrıca, temel sanat eğitiminin tasarımın yer aldığı tüm disiplinler için özgün ve önemli bir derstir. Tasarım bir problem çözme yöntemi olarak ele alındığında, Temel Tasarım dersinin, öğrencilerin soyut ve kavramsal düşünme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabileceği söylenebilir. Öğrencilere, tasarım için verilen konuların analizi yoluyla somut gerçekleri soyut düzenlemelere dönüştürerek yeni fikirler üretme yeteneğinin kazandırılması söz konusudur (Diğler, 2021, s. 1).

Temel Tasarım dersinin çıkış noktası ile ilgili olarak Aytekin (2008, s. 49) endüstriyel tasarımın yanı sıra çeşitli sanat ve tasarım disiplinlerinin eğitimine yönelik ortak bir başlangıç dersi fikrinin Batı'da ilk olarak Bauhaus okulu ile ortaya çıktığı belirtmektedir. Bauhaus'un kuruluşundan çok daha önce, bu okulun düşünsel temellerinin 19. yüzyıl ortalarında İngiltere'deki Arts and Crafts (Sanatlar ve Elişçiliği) hareketi ile atıldığı ifade etmektedir. Bu hareketin kurucularının Henry Cole, William Morris ve John Ruskin olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda, sanatın tasarımsal bir etkinlik olarak değerlendirildiği ve bu görüşün New Art, Art Nouveau ve Jugendstil üzerinde etkili olduğu

aktarılmaktadır. Ayrıca, Arts and Crafts hareketinin sanat eğitiminde yeni bir anlayış geliştirerek yeni gereksinimler için farklı bir sanat eğitimi önerdiğini belirtmiştir.

Temel Tasarım dersi Bauhaus'ta öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerini belirli bir noktaya getirmeyi, öğrencilerin kişisel özelliklerini tanımlarına yardımcı olmayı, yargılarını denetlemeyi ve önyargılarından kurtarmayı amaçlayan bir disiplin olarak ortaya çıkmıştır. Öğrenciler için hazırlık süreci olan ders aynı zamanda öğrencilerin okula kabullerini belirleyen teorik ve pratik evreli olan altı aylık bir deneme süreciydi. Temel Tasarım dersinin farklı sanat eğitimcileri ile değişik anlayışlar çerçevesinde uygulamalı ve deneysel çalışmalar ile yürütülmesi etkinliği ve başarısı kalıcı bir nitelik kazanmasına sebep olmuştur. Farklı fikirler ile ortaya çıkan bütünlük ile sanat eğitimine bir ders ve disiplin olarak kazandırılmış oldu. Temel Tasarım dersi görme olayını merkeze alarak, görsel dili sistematize etmeye çalışmış ve buna yönelik yöntemler geliştirmiştir. Öğrenilebilirlik ve öğretilebilirlik boyutları ile oluşturulan görsel ve psikolojik temelli bu dil sanatı anlamada ve yaratıcı sanatsal faaliyetlere altyapı oluşturmada bir araç olarak kullanmıştır (Seylan, 2021, s. 22-24). Bauhaus ile ortaya konan Temel Tasarım kavramı ülkemizde Temel Sanat Eğitimi olarak başlamıştır. Günümüzde hem Temel Tasarım dersi hem de Temel Sanat eğitimi olarak farklı disiplinlerin ders programların yer almaktadır. Bauhaus, temel tasarım derslerinin kuramsal çerçevesini oluşturmuş, atölye ve usta çırak ilişkisi ile uygulama aşamasında öğreti sağlamıştır (Felek, 2020, s. 104).

Temel tasarım dersinin bir dizi önemli amacı vardır ve genellikle bu ders, öğrencilere çeşitli beceriler kazandırmayı ve temel tasarım prensiplerini öğretmeyi hedeflemektedir. Atmaca'nın (2014, s. 7-10) ifade ettiği Temel Tasarım dersine yönelik ana amaçlar şu şekildedir:

- **Tasarımın Temel İlkelerini Öğretmek:** Renk, form, çizgi, doku gibi temel tasarım unsurlarını ve bunların nasıl kullanılabileceğini öğretmek.
- **Görsel Anlayışı Geliştirmek:** Estetik, kompozisyon ve denge gibi görsel unsurları anlama ve kullanma becerilerini geliştirmek.
- **Problem Çözme Yeteneğini Geliştirmek:** Öğrencilerin görsel problemleri analiz etme ve yaratıcı çözümler üretme becerilerini geliştirmek.

- **İletişim Becerilerini Güçlendirmek:** Tasarımın nasıl iletişim kurduğunu ve izleyiciyle nasıl etkileşime geçtiğini anlamak ve bu iletişimi etkili bir şekilde kullanma becerilerini geliştirmek.
- **Yaratıcılığı Desteklemek:** Öğrencilerin yaratıcı düşünme ve ifade etme yeteneklerini teşvik etmek.
- **Eleştirel Düşünme Yeteneğini Geliştirmek:** Öğrencilere kendi ve başkalarının tasarımlarını eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirme ve geliştirme fırsatı vermek.
- **Çeşitli Tasarım Disiplinlerine Giriş Sağlamak:** Öğrencilere farklı tasarım disiplinlerine temel bir anlayış kazandırmak ve ileride daha özelleşmiş alanlara yönlendirmek için temel bir zemin oluşturmak.

Temel Tasarım dersleri çeşitli öğretim yöntemleri ve işleniş biçimleriyle öğrencilere tasarımın temel prensiplerini ve görsel bağlamda problem çözme becerilerini hedeflemektedir. Temel Tasarım atölyeleri tasarım elemanları ve ilkeleri ile öğrencilerin pratik uygulamalar yapabileceği, deneyimleyebileceği ve öğrenebileceği bir ortam sunmaktadır. Öğrenciler kullanılan yöntem, teknikler ve materyal ya da malzemelerle çeşitli tasarım teknikleri ve becerileri öğrenme, deneyimleme ve uygulama fırsatı bulmaktadır. Temel Tasarım dersi tasarım ya da sanat anlamında eğitim-öğretim sürdüren farklı basamaklardaki kurumların ders programı içerisinde son derece önemli bir yere sahiptir.

Temel Tasarım Dersinin Dünyada Gelişimi

Temel tasarım eğitiminin dünya üzerindeki gelişimi, 19. yüzyılın başlarında endüstrileşme hareketleriyle paralel olarak başlamıştır. Temel Tasarım dersinin fikri ilk olarak Bauhaus ile ortaya çıkmıştır. Onun öncesinde düşüncel bağlamda 19. yüzyılın ortalarında İngiltere’de Arts and Crafts (Sanat ve Elişçiliği) hareketiyle dersin temelleri atılmıştır William Morris akımın savunucusu olarak toplumun yeniden bu akımla biçimlendirilebileceğini savunmuştur. İngiltere’de kurduğu Uygulamalı Sanatlar Okulunda araçlara, kullanıma, yapıma ve gereçlere bakış ilkelerini içeren tasarım derslerine yer vermiştir (Özsoy, 2007, s. 68).

Art and Crafts hareketi Sanayi Devriminin yanlışlarını düzeltmek üzere kültürü herkesin erişimine açarak sanat ve zanaat birlikteliğini savunmaktadır. Akıma göre güzellik

sadelikte yatmaktadır ve endüstriyel sistemin terk edilerek usta-çırak ilişkisine dayalı üretim ve eğitim sisteminin geri dönülmelidir. Akım Amerika'ya da yayılarak Alfred Üniversitesinde ve H. H. Richardson ile Frank Lloyd Wright'ın tasarımlarında hayat bulmuştur (Efland, 2024, s. 160-163).

İngiltere'deki bu gelişmelerden Almanya'da etkilenmiştir. Bauhaus'u hazırlayan süreçlere bakıldığında 1896'da Londra'daki Alman Büyükelçiliği'nde çalışmaya başlayan mimar Muthesius, Arts and Crafts hareketinin etkisinde kurulan ve uygulamalı atölye eğitime dayanan okullarda incelemelerde bulunmuştur ve üretimi zanaattan endüstriye dönüştürecek atılımlara uyarlamakla yetkilendirilmiştir. 1904 yılında çıkarılan bir yasayla, ilk aşamada 61 uygulamalı sanatlar okulunda atölyeler kurulur ve böylelikle, malzemeyi, işlevselliği, imalat sürecini temel almayan geleneksel eğitime son verilmiş; öğretim programlarında üretimin ve işgücünün yerel niteliklerine göre değişiklikler yapılmıştır. Diğer bir önemli girişim de Werkbund'dur. Ticaret Bakanlığı'nın himayesinde ve Muthesius'un önderliğinde örgütlenen Werkbund, bürokratlar, sanayiciler, tüccarlar, mimar ve sanatçılar arasında 1907'de kurulan bir birliktir ve ulusal beğeni terbiyesini amaçlamaktadır (Artun, 2019). "Werkbund Almanya'nın dış pazarda önemli bir yere sahip olabilmesi için kaliteli ve tipik Alman ürünü denilebilecek tasarımlar üretmek gerektiğini savunmuştur. Ancak bir süre sonra I. Dünya Savaşı'nın çıkması birliği planlarını ertelenmesine neden olmuştur. Werkbund'un yerini daha sonra Bauhaus alacaktır." (Bunulday, 2021, s. 493).

Bauhaus, 1919 yılında mimar Walter Gropius tarafından Almanya'nın Weimar kentinde kurulmuştur. Sanat ve zanaat kavramlarını birleştirme düşüncesi ile Birinci Dünya Savaşından sonra savaşın getirdiği moral bozukluğuna ve yıkıma çare olarak gelişerek sanayileşmenin teknik ve üretim etkinliklerine sanatsal birliktelik oluşturmak amacıyla kurulmuştur. Gropius ve arkadaşları sanat ve zanaat kavramlarının merkezinde birleşmiş; bu sayede çağın gereksinimlerini karşılayabilmek ve hem estetik hem de fonksiyonel kaygıyı taşıyan yeni ürünlerin ortaya çıkarılmasında güncel bir yaklaşım sunmuştur. Yine o yıllarda süregelen etkileri Endüstri Devrimini ve dolayısıyla ortaya çıkardığı makine ürününü görmezden gelmek yerine, endüstriyel nesneleri estetik kaygı süzgecinden geçirerek tasarlanmış ürün formatına dönüştürebilmeyi hedef olarak ortaya koymuştur. Okul Weimar'da ortaya çıkan kaos nedeniyle Dessau'ya taşınmıştır. Burada bazı değişiklikler yapılmış ve üretime de yönelmiştir. Bu dönemde Paul Klee ve Wassily

Kandinsky form arayışları ve özgün tasarımlara ulaşmayı hedefleyen temel sanat eğitimi derslerini yürütmüştür. Nazilerin başlattığı Bauhaus karşıtı kampanyalar sonucunda okul 1932’de Berlin’e taşınmıştır ancak yeni yerinde de Nazi birliklerinin yaptıkları baskınlara direnemeyen okul 19 Temmuz 1933’de kapanmıştır (Baş, 2020, s. 11-17).

Bauhaus’un müfredatına bakıldığında birincisi, heykel, marangozluk, metal, çömlekçilik, vitray, duvar boyama ve dokuma gibi alanlarda atölye eğitimini içeren el sanatlarını (Werklehere) içeren; ikincisi ise gözlem, doğa gözlem çalışması ve malzeme analizini içeren form problemleri (Formlehere) aşamalarından oluştuğu görülmektedir (Efland, 2004, s. 223). Werklehere aşamasında öğrenci ustalar vasıtasıyla edindiği teorik bilgiyi, pratiğe dönüştürerek ürünler ortaya koymuş ve temel becerileri edinme noktasında birikim sağlamıştır. Formlehere aşamasında ise kuramsal metotlarla çalışmayı, teorik bilgi birikimi ve tartışmalarını, biçim ortaya çıkarma sorunlarını ele alarak birikim kazanmıştır (Baş, 2020, 23-24).

Bauhaus’un atölyelerinde Formmeister (form ustası-sanatçı) ve birer Handwerkmeister (zanaatçı) bulunmaktadır. Zamanla bu atölyelerden mezun olanların atölyelerinin başına geçmesi ya da yeni isimlerin eklenmesi ile eğitim programı yeniden şekillenmeye devam etmiştir. 1919 yılında Lyonel Feininger, Gerhard Marcks ve Johannes Itten ile başlayan eğitim, 1920’de George Muche, 1921’de Oscar Schlemmer, Lothar Schreyer, ve Paul Klee, 1922’de Wassily Kandinsky, 1923’te Laszlo Moholy-Nagy ve Josef Albers, 1925’te Marcel Breuer, Herbert Bayer, Hinnerk Scheper, Joost Schmidt, Gunta Stözl, Wilhelm Wagenfeld, Otto Lindig ve Erich Dieckmann gibi isimlerle program değişip gelişmiştir (Bunulday, 2021, s. 495).

Temel Tasarım eğitimi dendiğinde akla ilk gelen kurum olarak Bauhaus’un “Vorkurs” olarak adlandırılan Temel Tasarım eğitimi derslerinin temellerini Adolf Hölzel ve Frans Cizek’den alan Johannes Itten, ardından da Joseph Albers ve Laszlo Moholy-Nagy yönetmiştir. Bu eğitim bütün öğrenciler için zorunlu ve başarılmaması gereken iki dönemlik kurstan oluşmaktaydı. Bu dönemdeki derslerden Johannes Itten, Paul Klee, Vasily Kandinsky’nin verdiği dersler zorunlu, yazı ve desen çalışmaları ile tamamlayıcı derslerdi (Bunulday, 2001, s. 9). Derslerde tasarım öğeleri ile kurgulanan ve tasarım ilkeleri gözetilip görsel algı ile desteklenen kavram, iki ya da üç boyutlu kompozisyon, soyutlama, renk, doku, kolaj ve rölyef çalışmaları tasarım sürecinde teorik ve pratik içeriği oluşturmaktadır. Itten, Temel Tasarım atölyesinde öğrenmenin deneysel yoluyla bu ekol

içinde uygulamanın önemini ve meslek tutumunun aynı zamanda zanaatla temellendirilmesini sağlayarak tasarım sürecini bir keşfe dönüştürmüştür. Itten'i diğer eğitimcilerden ayıran en temel özellik, sanat ve tasarımda maneviyatı önceleyerek Zen Budizmi gibi Doğu felsefelerini öğretim yöntemlerine dahil etmesidir. Sanatın dönüştürücü içsel gücüyle deneyimsel bir şekilde sanat yapma yoluyla başlayan kolaj, kompozisyon, malzeme keşfi, doku çalışmaları ile kişisel ifadeyi ve kendini keşfetmeyi öncelemiştir. Itten'in ders yapısı öğrencilerin tasarım ilkeleri ve bunların uygulamaları hakkında derin bir anlayış geliştirmelerini sağlamıştır. Öğrencilerine kendi deneyimlerinden ve algılarından yararlanmaları konusunda rehberlik ederek; tercihlerini ve güçlü yönlerini keşfetmelerine yardımcı olmuştur. Bunun yanında biçim ve renk yasalarını keşfederek öğrenci çalışmalarında nesnel ve öznel yönlerin bütünleştirilmesi için çalışmıştır. Diğer bir eğitimci László Moholy-Nagy ise tasarım öğretiminde uygulamalı yaklaşımıyla tanınarak müfredata yeni teknolojiler ve malzemeler eklemiş ve yaparak öğrenme ile üretimi birleştirmiştir. Işık, gölge ve hareketi kullanarak yaptırdığı çalışmalarla mekânda farklı keşifler sunmuş; deneyim ve uygulama ilişkisini vurgulamıştır. Genel form tanımlamalarından sonra her biri çalışmayı destekleyen bir dizi kuralla sınırlandırılmış bir çizgi ve yüzey elemanlarını üç boyuta taşıyarak oluşturulan formlarla yaratım süreci tasarlamıştır. (Kuruçay Gök & Koca, 2024, s. 117-120).

Okulun kapanmasından sonra öğretim üyelerinin önemli bir kısmı Amerika Birleşik Devletleri'ne gitmiştir. Moholy-Nagy Illinois Tasarım Enstitüsü'nde, Albers ise Balck Mountain College'da ders vermiş ve daha sonra Yale Üniversitesi'nde sanat okulu başkanı olmuştur. Gropius Harvard Mimarlık Bölümü'nün başına geçerken, Kepes de Massachusetts Teknoloji Enstitüsü'nün Öğretim kadrosuna katılmıştır (Efland, 2024, s. 225). Aksel (2024) bu geçişin Amerika'daki sanat ve tasarım alanında etkisinin büyük ve yaygın olduğunu belirterek; Dünya sanat merkezinin 1950'lerden itibaren Paris'ten New York'a kayan sanat merkezini şekillendiren sanatçıların çok büyük bir kısmının eğitimlerini bu eğitim kurumlarında aldıklarını ifade etmiştir.

Bauhaus'un ortaya koyduğu, kısa süreli ömrüne rağmen bugün Temel Tasarım dediğimiz eğitim süreci ve dersleri tüm sanat eğitimi kurumları için son derece önemli hale gelmiştir. Kuruçay Gök ve Koca'nın (2024, s. 122) da ifade ettiği gibi Bauhaus ile ortaya çıkan Temel Tasarım derslerinin uygulamaya dayalı yapısı, öğrencilere iş birliği yapma, tasarımlarını yineleme ve akranlarından ve eğitmenlerden geri bildirim alma fırsatları

sağlamıştır. Bununla birlikte öğrenciler tasarım odaklı düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirebilmiştir. Bauhaus'ta yer alan Temel Tasarım dersleri, tasarım eğitime yönelik uygulama odaklı ve uygulamaya dayalı bir yaklaşımın örneği olarak belirtilmiştir. Dolayısıyla bugün tüm dünya ya yayılarak tasarım odaklı eğitim içerisin Bauhaus yansımaları görülmektedir.

Temel Tasarım Dersinin Türkiye’de Gelişimi

Türkiye’de Temel Tasarım eğitiminin gelişimi, Cumhuriyet’in ilanıyla birlikte, güzel sanatlar alanında yapılan reformlar ve yeni okulların açılması ile birlikte olmuştur. Pek çok kişi eğitim- öğretim ya da incelemeler yapmak üzere yurt dışına gönderilmiştir. Bu kişiler arasında Köy Enstitüleri’nin kuruluşu ve işleyişine büyük katkıları olmuş, İsmail Hakkı Tonguç da vardır. Almanya’da katıldığı kurs, konferans ve yaptığı çalışmaların sonradan şekillendirdiği “iş eğitimi” çalışmalarına katkısı büyüktür (Bunulday, 2001, s. 29).

Cumhuriyet döneminin önemli gelişmelerinden biri de Gazi Eğitim Enstitüsü’nün (Gazi Orta Öğretmen Okulu) açılmasıdır. Okul 1926 yılında eğitim-öğretime başlamış; Şinasi Barutçu, Malik Aksel, Hayrullah Örs, İsmail Hakkı Uludağ gibi isimlerden oluşan bir grup eğitimcinin sanat alanında uzmanlık eğitimi için gönderildikleri Avrupa’dan dönmeleri ile 1932-1933 eğitim-öğretim yılında Resim Bölümü kurulmuştur. Batıda gelişen “El işleri hareketi” etkisiyle bir de İş Bölümü kurulmuştur. Daha sonra iki bölüm birleştirilerek Resim-İş Bölümü adını almıştır (Kırıçoğlu, 2019, 42-43).

Gazi Resim-İş Bölümü Cumhuriyetin ilanından sonra sanatla sanayiye, özerk sanatlarla uygulamalı sanatları birleştirmenin ilk etabı sayılmaktadır. Kurucu kadro, Almanya’daki süreçleri boyunca Bauhaus etkisinde kalmıştır. Enstitü başındaki İsmail Hakkı Baltacıoğlu, aynı zamanda İstanbul Üniversitesi Rektörü ve İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi estetik ve resim metodu hocası olarak Meşrutiyet’ten itibaren eğitimin modernleşmesi önderleri arasında yer almıştır. 1911 yılında eğitim programlarını incelemek adına İngiltere, Fransa, İsviçre ve Almanya’ya gönderilmiştir. Resim-İş Bölümü’nün yetiştireceği “Cumhuriyet Öğretmeni”nin Anadolu’daki bütün orta öğretim kurumlarına dağılarak, resim ve iş, sanat ve zanaat çalışmalarıyla, ahlaken, zihnen ve bedenen gelişmiş modern yurttaşların yaratılmasında bir devrim gerçekleştireceği tasarlanmıştır. Bu bakış açısı daha sonrasında Halk Evleri ve Köy Enstitüleri ile de kendini göstermiştir. Baltacıoğlu, öğrencisi olan ve Almanya’ya güzel sanatlar eğitime gönderildiği sırada Bauhaus’u

inceleyen İsmail Hakkı Tonguç ile bir dönem Enstitü'nün başına geçen Hasan Âli Yücel bu eğitim devriminin mimarları olmuştur (Artun, 2019).

Cumhuriyet'ten sonra Fransa'nın dışında Almanya ve Avusturya'da eğitim gören eğitimcilerin yeni gelişmeleri yakından izlemesi ile yeni bakış açıları gelişmiştir. Endüstri devrimi sonrası sorgulanan pek çok şey gibi akademik bağlamda sanat, sanatın işlevi ve kapsamı da sorgulanmaya başlamıştır (Pekmezci, 2011, s. 279). Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü öğretim elemanlarının çoğu Tonguç gibi Almanya'da öğrenim görmüşler ve bu süreçte ülkede yaratıcı gençlere ihtiyaç olduğuna, iş eğitiminin bireyin yaratıcı yeteneklerini geliştirdiğine kanaat getirmişlerdir. Bu görüş doğrultusunda Resim-İş Bölümü'nde kil, ahşap, metal, mukavva ve kâğıt, çeşitli oyma-basma teknikleri atölyeleri bulunmakta ve resim ve heykel atölyelerindeki serbest sanat çalışmalarına paralel olarak bu atölyelerde uygulamalar yapılmaktaydı (Ashier, 2011, s. 303). Gazi Eğitim Enstitüsü sanat eğitimcisi yetiştirmenin yanı sıra 1883'ten beri tek güzel sanatlar okulu olan Sanayi-i Nefise'ye çağdaş bir alternatif oluşturması amaçlanmıştır. Baskı sanatı, fotoğraf, grafik gibi dersler ilk kez bir güzel sanatlar öğretim programına dahil edilmiştir (Artun, 2019).

Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu'nun açılması da Gazi Eğitim Enstitüsü'nde gündeme gelmiştir ve okulun kuruluşunu yürütmek için eğitim almak üzere ilk mezunlardan üçü 1935 yılında Almanya'ya gönderilmiştir. Savaş nedeniyle okulun açılışı ancak 1957'de gerçekleşmiştir. Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu'nun yönetiminde hepsinin esin kaynağı Bauhaus olan Hayrullah Örs, Sait Yada ve Stuttgart Güzel Sanatlar Akademisi'nden Prof. Schneck ile birlikte yedi kişilik bir kadro bulunmaktadır (Artun, 2019). Stuttgart Güzel Sanatlar Akademisi'nde görevli Prof. Dr. Adolf Gustav Schneck 1956 yılında okulu kurmak üzere davet edilmiştir. Türkiye'ye gelerek koşulları inceleyen Schneck okul için taslak programlar hazırlamıştır (Bunulday, 2001, s. 32).

Tatbiki Güzel sanatlar Okulu ile birlikte Gazi Eğitim Enstitüsü'nün kuruluşundaki terbiyevi, reformist kuruluş ilkelerin yerini sanayinin gelişmesine hizmet ve tasarım almıştır (Artun, 2019). Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu'na Almanya'dan gelen öğretim elemanlarının Temel Sanat Eğitimi konusunda etkisi büyük olmuştur. Prof. Schneck birinci yıl uygulanacak Temel Sanat Eğitimi çalışmaları için ilk çekirdek kadroyu oluşturan öğretim elemanlarını Almanya'dan seçmiştir. Türkiye'den ise Hayrullah Örs, Hakkı İzet ve Sait Yada Türk kadroyu oluşturanlardan üçüdür (Ashier, 2011, s. 305).

Okula öğrenci seçimi lise ve sanat okulu mezunları arasından sınavla yapılmıştır. Haftada 44 saatlik dersin 30-35 saati mesleki derslere, diğer saatler ise kültür derslerine ayrılmıştır. Sergiler, seminerler, konferans ve yayımlar yoluyla öğretim zenginleştirmeye çalışılmıştır. Temel Sanat Eğitimi derslerinde genellikle serbest ve tabiattan resim çalışmaları yapılmıştır. Eğitim ilki temel sanat eğitimi, diğeri ise mesleki şekillendirme olmak üzere iki safhada tasarlanmıştır (Bunulday, 2001, s. 35-36). Bütün bölümlerin birinci sınıflarında haftanın dört günü Temel Sanat Eğitimi çalışması yapılacak; ikinci yarıyıl sonunda öğretim elemanları kurulunca yetenekleri yetersiz bulunanların kayıtları silinecek şekilde tasarlanmıştır (Aslier, 2011, s. 304).

Okulun yeni ve çağdaş olan yöntemlerinin ve eğitim-öğretim ilkelerinin mevcut uygulamalara ters düşen yönleri sebebiyle birinci ve ikinci yarıyılın sonunda yetenekleri öğrenime devamı yetersiz bulunanların okulla ilişkilerinin kesilmesi, “Türkiye’de hiçbir okulda iki yıl üst üste kalmadan kayıt silinemez” gerekçesiyle, Türkiye Büyük Millet Meclisi kararıyla, uygulamadan kaldırılmıştır. Ayrıca okulun süresi nedeniyle öğrencilerin üç yıl okula gittikten sonra memuriyete lise mezunu gibi alınmaları ve yedek subay olamamalarını nedeniyle, bunun yanında üç yılın sanat ve tasarım eğitimi için yeterli bulunmamasından dolayı eğitim dört yıla çıkarılmıştır (Aslier, 2011, s. 305-306).

Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu’nun öğretim programı Temel Sanat Eğitimi üzerine yapılmıştır. Sonradan Devlet Güzel Sanatlar Akademisi yani bugünkü Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi’nde de bütün bölümlere yönelik bir kürsü olarak örgütlenmiştir. Bunun öncesinde zaten Hakkaklık, Tezyinat Bölümü’nde ve Afış Atölyesi’nde tasarım disiplinlerine yönelik eğitim sürdürülmektedir (Artun, 2019). Temel Sanat Eğitimi diğeri adıyla da Temel Tasarım Eğitimi dersleri eğitim reformunun bir sonucu olarak Devlet Güzel Sanatlar Akademisinde 1969-1970 öğretim yılında yalnızca Yüksek Heykel Bölümünde Temel Sanat Eğitimi Kürsüsü öğretim üyeleri tarafından uygulanmaya başlamıştır. 1967 yılında tartışılmaya başlanan bu kavram üzerine Nuri Temizsoylu ve Saim Bugay yurt dışına gönderilmişlerdir. 1969-1970 eğitim-öğretim yılında ders Ercüment Kalmık ve onu asiste eden Altan Gürman tarafından oturtulmaya çalışılmıştır. Başta Yüksek Heykel Bölümünün 12 öğrencisine verilen Temel Sanat Eğitimi, 1970-1971 ders yılında kadroya Heykeltraş Doç. Ali Teoman Germaner, Y. Mimar Erkal Güngören’in katılması ile tüm bölümler için haftada 12 saat olmak üzere uygulanmaya başlamıştır (Bunulday, 2001, s. 43).

Temel Tasarım dersine yönelik olarak Ercüment Kalmık 1950’de İTÜ Mimarlık Fakültesi’nde “Renk ve Şekil” derslerine başlamıştır. 1962’de ise Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü’nde “Form ve İnşa” dersi programa eklenmiştir. Tabiki Güzel sanatlar Okulu’nun kuruluşundan bir yıl önce de ODTÜ Mimarlık Fakültesi programı Temel Tasarım disiplini ile programlanmıştır. Temel Tasarım, bütün bu okullarda 1970’lerden başlayarak “endüstri tasarımı” bölümlerinin de örgütlenmesine zemin hazırlamıştır. Böylece sanatın, insanın kültürel varoluşunu dönüştüreceği düşüncesi ile başlayan Resim-İş girişimi insanı biçime sokmaya çalışan tasarım disiplinlerinin egemenliğine dönüşmüştür (Artun, 2019). Konu ile ilgili olarak Eti (2011, s. 332) şu ifadeleri kullanmaktadır:

Bauhaus’tan bize kalan en önemli şeyin araştırmacı, deneyci, sorgulamacı uygulamalarıyla Temel Sanat eğitimi disiplini olduğunu söyleyebiliriz. Bu dersin ön sınıflarda başlayan ve ileri sınıflara yansıyan bir disiplin olarak uygulanması halinde bütünlük kazanarak daha verimli olacağı kanısındayım. Sanat dilinin öğretilmesi, öğrencilere sanat formasyonu kazandırılması önceliğini içeren yapısıyla günümüze uyarlanacak bir Temel Sanat anlayışının büyük yararları olmuş ve olacaktır. Sanat formasyonunun kazandırılması konusunda eğitim-öğretimde öncelik kazanan Temel Sanat Eğitimi’nin ele alınış biçimi önemli bir husustur. Sanat dilinin öğrenilmesi tüm disiplinlerde zorunluluktur.

Türkiye’de ilk kez 1957 yılında Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu’nun programına dahil edilen Temel Tasarım/Temel Sanat dersi ortak sanat dilini temel alarak animasyon, grafik, seramik, iç mimarlık, baskı sanatları, tekstil, endüstriyel tasarım vb. bölümlerinin öğretim programlarının ilk yılında hazırlayıcı bir eğitim olarak yer almıştır (Atar,2004, s. 47). Günümüzde Güzel Sanatlar Fakülteleri, Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakülteleri ile Güzel Sanatlar Liselerinde aynı amaçlar doğrultusunda eğitim-öğretime başlanan ilk sene programlarda yer almaktadır. Aynı şekilde sanat eğitimcisi yetiştirme misyonu ile Eğitim Fakültelerinin Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dallarının birinci sınıfların yer almaktadır.

1982 yılından itibaren Eğitim Fakültelerine dönüştürülen okullarda Resim-İş Eğitimi Bölümleri bünyesinde dört teorik, dört pratik sekiz ders saati ile Temel Sanat Eğitimi uygulanmıştır. 1997-1998 eğitim-öğretim yılında ise bu bölümler, YÖK-Dünya Bankası iş birliği ile Milli eğitimi geliştirme Projesi hizmet Öncesi Öğretmen eğitimi Projesi kapsamında Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümleri altında Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dallarına olarak kurumsal yapıları ve eğitim programları değiştirilmiştir. Temel Sanat Eğitimi dersleri de Temel Tasarım derslerine dönüşmüştür (Seylan, 2021, s. 51). Günümüzde halen programın ilk senesinde her iki yarıyıl da olmak üzere dört saat teorik, 4 saat uygulama olmak üzere toplam haftalık sekiz saat olacak şekilde yer almaktadır.

Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dallarında okutulan Temel Tasarım derslerinin temel işlevlerini Seylan (2004, s. 99) şu şekilde sıralamıştır:

1. Temel Tasarım dersi, Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinin eğitime giriş ve hazırlık dersidir.
2. Öğrenciye geleceğe yönelik kuramsal ve uygulamısal temel kazanımları sağlayan bir temel disiplin kimliği taşır.
3. Öğrencilerin kendi ilgilerini, duyarlıklarını tanımalarını, yönelimlerinin ayırdına varmalarını sağlayan bir yaratıcı kişilik eğitimidir.
4. Öğrencilerin hem genel sanatsal sorunlara ve çözümlerine hem de bu süreçte kavradığı temel yaklaşımların önemine ilişkin özel bir bilinç geliştirir.
5. Görsel sanatlar arasında iletişimi ve uyarlamaları sağlayacak ortak bir dil kullanmalıdır.
6. Öğrencilerin kendi yaşantıları yoluyla bilişsel, duyuşsal ve devinişsel potansiyellerini tanıyarak bireysel farklılıklarını gerçekleştirebilmelerini sağlamalıdır.
7. Öğrencilerin bir sonraki yılsa ana sanat atölye seçimini özgür iradeleri ile yapabilmeleri için kendilerine ve sanat dallarına ilişkin yargılarının, kararlarının oluşmasını sağlamalıdır.

Türkiye'de Temel Tasarım dersi zaman içerisinde ulusal ve uluslararası etkileşimlerle zenginleşerek önemli bir evrim geçirmiştir. 20. yüzyılın ortalarından itibaren başlayan modernizasyon çabaları, eğitim kurumlarının müfredatlarını bu alanda güncellemeleriyle birleşerek, öğrencilerin yaratıcı düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirmelerine olanak tanımıştır. Günümüzde tasarım eğitimi, sadece estetik kaygılardan uzaklaşıp, fonksiyonellik, sürdürülebilirlik ve toplumla etkileşim gibi önemli unsurları da içine alarak çok disiplinli bir yaklaşım benimsemektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama yöntemi ve verilerin analizi gibi bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Yapılan araştırma nitel bir çalışmadır ve Demirbaş (2014, s. 15) nitel araştırmaları “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama araçlarının kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlamaktadır. Nitel araştırma desenleri içerisinde bulunan olgu bilim ise araştırmanın deseni oluşturmaktadır.

Ceylan Çapar ve Ceylan’a (2022, s. 305) göre “olgu bilim deseninde araştırmacının çıkış noktası olgudur. Araştırmacı, araştırmaya konu olan olgu üzerine birey veya grupların olguyu nasıl deneyimlediklerini, deneyimlediklerini nasıl anlamlandırdıklarını ortaya koyacak görüşme soruları belirler ve verilerini bu soruları üzerine toplar”. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar olabilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2011, s. 72).

Psikoloji ve felsefe disiplini temelinde gelişen olgu bilim çalışmaları bir olguyu veya bir psikolojik kavramı incelemek amacıyla tercih edilmekte ve birey veya grupların deneyimlerinin anlamını ve özünü ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. “Neler yaşandı? Nasıl deneyimlendi? Bireyler/gruplar bu yaşanan olguya ilişkin hangi anlamları yüklediler?” gibi sorularla öze inilmekte, birey temelli olduğundan dolayı deneyimler farklılaşabileceğinden dolayı genelleme durumu olamayacağı yöntem bilimciler tarafından

ifade edilmektedir. Araştırmanın veri kaynağını birey ya da gruplar oluşturmakta ve etik kurallar açısından hiçbir manipölasyona yer verilmemelidir. Görüşmeler yoluyla veri doygunluğuna ulaşana dek birey veya grupla düzenli görüşmeler yapılmaktadır. Araştırmacı sürecin aktif bir parçası olmamakla birlikte görüşmelerden elde ettiği metin üzerinden önemli anlam ve cümleleri analiz etmekte, elde ettiği analizleri alıntılarla destekleyerek deneyimlerin bireylere göre anlamlarını vurgulamaktadır. Verilerin geniş temaların kategorileştirilmesiyle katılımcıların deneyimlerinin ne olduğu ve nasıl deneyimlendikleri alıntılarla destekleyerek betimlenmektedir. Katılımcılara kodlarla yer verilerek gizliliğin ihlal edilmemesine özen gösterilmektedir. Olguyu dışa vurabilecek birey ya da gruplarla çalışılması araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Olgu bilim desende mekân ve yer sınırlaması yoktur. Buna karşın araştırmacının olgunun gerçekleştiği ortamda görüşmelerini gerçekleştirebilmesi yerinde olacaktır. Olgu bilim araştırmalarının odağı olgulardır (Ceylan Çapar & Ceylan, 2022, s. 302-303).

Temel Tasarım dersi sanat eğitimcisi olarak yetişen resim-iş eğitimi öğretmenliği programı kapsamında birinci sınıfta öğrenciler için tasarım ilke ve elemanlarını öğrenmede ilk basamak olduğu için öğrenciler açısından önemli bir olgu olarak görülmektedir. Olgu bilim araştırması olarak yürütülen araştırmada resim-iş öğretmeni olarak yetişen birinci sınıf öğrencilerinin Temel Tasarım dersi olgusuna yönelik görüşlerine odaklanılmış; öğrencilerin dersin içeriğine, işleniş yöntemine, ders kaynakları ve materyallerine yönelik görüşleri, sanatsal uygulamaları ve yaratıcılıklarına etkisi, dersin kazanımlarına yönelik değerlendirmeleri ve veriminin artırılmasına yönelik önerileri detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim gören ve Temel Tasarım dersine kayıtlı olan 1. sınıf öğrencileri arasından gönüllülük esasına dayalı olarak random seçilen 27 öğrenci oluşturmaktadır. Çepni (2014, s. 50) nitel bir araştırmada örneklem seçimi konusunda küçük örneklem grupları ile derinlemesine çalışılması; örneklem amaçlı olarak seçilerek, süreci tam olarak yansıtabilecek yapıda olması gerektiğini ve nitel çalışmaların genellenebilirliğinin onları ne kadar analitik olduğu ile ilgili olduğunu, örneklem evreni temsil etme kaygısının bulunmadığını ifade etmiştir.

Araştırmada örneklem seçimi için amaçsal örnekleme kullanılmıştır. Amaçsal örnekleme “çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına olanak tanır” (Büyüköztürk vd., 2011, s. 89). Yapılan araştırmada amaç 1. sınıfta okuyan öğrencilerin Temel Tasarım dersine yönelik görüşlerinin incelenmesi olduğundan dolayı örnekleme sadece bu dersi almakta olan 1. sınıf öğrencileri dahil edilmiştir. Olgu bilim çalışması olarak yürütülen bu araştırmada “Temel Tasarım” dersi olgusunu deneyimleyen öğrenciler çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışmanın yapıldığı süreç içerisinde görüşleri incelenen öğrencilerin Temel Tasarım dersine devam ediyor olmaları doğru, güvenilir ve zengin verilerin toplanması açısından önemli görülmüştür.

Veri Toplama Yöntemi

Nitel bir araştırma olarak yürütülen olgu bilim deseninde temel veri toplama yöntemi görüşmelerdir. Patton (2014, s. 341) görüşmenin amacını diğer insanların bakış açılarına ulaşmak olarak tanımlamış; nitel görüşmelerin diğer insanların bakış açılarının anlamlı, bilinebilir ve açığa çıkartılabilir olduğu varsayımı ile başladığını belirtmiştir. Görüşmelerin bir insanın zihninden geçenleri açığa çıkarmak ve insanların hikayelerini bir araya getirmek için yapıldığını ifade etmiştir.

Araştırmanın veri toplama yöntemi olarak tercih edilen görüşme içerisinde yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile veriler toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler hem sabit seçenekli cevaplamayı hem de ilgili alanda derinlemesine gidebilmeyi birleştirir. Analizlerin kolaylığı, görüşülene kendini ifade etme imkânı, gerektiğinde derinlemesine bilgi sağlama gibi avantajları bulunmaktadır (Büyüköztürk vd., 2011, s. 163).

Bireylerin verilerini, görüşlerini, deneyimlerini ve uygulamalarını ortaya çıkarmada oldukça güçlü olan görüşmenin temel boyutları görüşme formunun hazırlanması, test edilmesi, görüşmelerin ayarlanması, hazırlıkların yapılması ve görüşmenin gerçekleştirilmesidir (Yıldırım & Şimşek, 2011, s. 127-128). Bu temel boyutlardan yola çıkılarak veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlık ve uygulanma aşamaları aşağıda sıralanmıştır.

- Görüşme formunun hazırlanması: Araştırmanın temel problemi ve alt problemleri çerçevesinde ulaşılmak istenen verilere yönelik olarak sorular hazırlanmıştır. Soruların üzerinde yapılan değerlendirmeler sonrası üç alan uzmanından görüşler alınarak öneriler doğrultusunda sorular yeniden gözden geçirilmiş ve form hazır hale getirilmiştir.
- Görüşme formunun test edilmesi: Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu için pilot uygulama yapılmış ve görüşme formu soruların yeterliği, anlaşılabilirliği, dil, uygulanma süresi gibi konularda test edilmiştir. Pilot uygulama sonrası form ve görüşme yenden değerlendirilmiş ve görüşme formuna son hali verilmiştir.
- Görüşmelerin ayarlanması: Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında 1. sınıf düzeyinde Temel Tasarım dersine devam eden öğrenciler tespit edilmiştir. Yapılan araştırma konusunda bilgilendirilen öğrenciler gönüllülük esası ile çalışma için yapılacak görüşmeye davet edilmiştir. Her bir katılımcının görüşme için uygun olduğu gün ve saatler belirlenmiş ve randevular ayarlanmıştır.
- Hazırlıkların yapılması: Her bir katılımcı için notlar alınması amacıyla görüşme formları çoğaltılmıştır. Görüşmelerin kaydedilmesi amacıyla ses kayıt cihazı hazır edilmiştir. Görüşmelerin yapılacağı gün ana bilim dalı içerisinde müsait olan bir derslik görüşme sürecinin yürütülmesi amacıyla hazır edilmiştir.
- Görüşmenin gerçekleştirilmesi: Katılımcılar ile görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler öncesi katılımcı öğrencilere onam formları verilmiş; okumaları sağlanarak imzalatılmıştır. Görüşme öncesinde katılımcılara görüşme sorularının yapısı, amacı ve içeriği hakkında genel bilgiler verilmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmeler ortalama 30 dakika sürmüştür. Görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş ardından kayıtlar yazılı olarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda örneklem alma süreci veri doygunluğu sağlanana kadar devam etmiştir. Görüşmeler 19 kadın 8 erkek olmak üzere toplam 27 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma nitel özellikte olması sebebiyle elde edilen veriler nitel veri analizi süreci ile analiz edilmiştir. Creswell (2016, s. 197-201) nitel veri analizi sürecini verilerin analiz için hazırlanması ve düzenlenmesi, verilerin tamamını okuma veya inceleme, verilerin kodlanmasına başlama, analiz için tema ve kategorilere ek olarak betimlemeler için

kodlama, betimleme ve temaların nitel anlatıda nasıl sunulacağının geliştirilmesi, bulguların yorumlanması şeklinde basamaklandırmıştır.

Araştırmanın nitel verilerinin analizi betimsel yöntem ile gerçekleştirilmiştir. Betimsel analize göre “elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşme ve gözlem sürecinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir” (Yıldırım & Şimşek, 2011, s. 224). Çepni’ye (2014, s. 184-185) göre betimsel analiz dört aşamadan oluşur:

1. Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma
2. Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi
3. Bulguların tanımlanması
4. Bulguların yorumlanması.

Betimsel analiz aşamaları dikkate alındığında araştırmanın alt problemlerinden yola çıkılarak bir çerçeve ortaya konmuş ve veriler alt problemler üzerinden temalandırılmıştır. Öğrencilere yöneltilen soruların da alt problemler bağlamında ilerlemesi analiz açısından kolaylık sağlamıştır. Veriler dikkatlice okunmuş ve uygun temalar altında düzenlenmiştir. Bu aşamada Rastgele seçilen üç katılımcının (toplam sayının %11’i) görüşmeleri kaydedilmiş ve bu alanda doktora olan başka bir araştırmacı tarafından belirlenen konulara göre kodlanmıştır. Doğruluğu ölçmek için Miles ve Huberman’ın (2015) güvenilirlik formülü tekniği uygulanmıştır. Formülün uygulanması sonucunda kodlayıcılar arasındaki güvenilirlik puanının 0,80 olduğu ortaya çıkmıştır. Düzenlenen veriler frekans tablosu, kod alt kod bölümler modeli ve kod bulutu kullanılarak analiz edilmiştir. Veri analizi sürecinde program olarak MAXQDA 2020 paket programı kullanılmıştır. Veriler tanımlanarak bulgular şeklinde verilmiş ve gerekli görülen yerlerde doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Son aşamada ise bulgular açıklanmış, ilişkilendirilmiş ve yorumlanarak sunulmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde toplanan veriler istatistiksel tekniklerle yapılan çözümlemeler ile tablolaştırılmış ve elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Kod Sistemi	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	K11	K12	K13	K14	K15	K16	K17	K18	K19	K20	K21	K22	K23	K24	K25	K26	K27	TOPLAM
> Temel tasarım dersi içeriği görüşleri																												71
> Temel tasarım dersi işlenişine yönelik görüşler																												55
> Ders kapsamındaki kaynak materyal ve malzeme görüşleri																												45
> Temel tasarımın sanat eğitimi sürecine faydaları																												68
> Temel tasarım sürecinde performans değerlendirilmesi																												61
> Temel tasarım dersine yönelik öneriler																												21
TOPLAM	10	14	15	7	12	11	14	7	8	9	10	13	10	17	21	8	7	16	12	8	13	17	13	15	8	14	12	321

Şekil 1. Temel Tasarım dersine yönelik görüşlere ilişkin kod matris tarayıcısı

Şekil 1’de kod matris tarayıcısı yer almaktadır. Katılımcıların verdikleri cevapların içerik analizi sonucunda kod matris tarayıcısı elde edilmiştir. Şekil 1’ye göre katılımcı 15 en fazla katkı sağlamıştır. Katılımcı 15’in ardından en fazla ikinci katkıyı yapan katılımcı ise Katılımcı 14 ve 22’dir. En fazla katkı yapılan tema ise Temel Tasarım dersi içeriği görüşleri temasıdır. Şekil 2’de de temel tasarım dersine ilişkin öğrenci görüşlerinden yola çıkılarak oluşturulan kod bulutuna yer verilmiştir. Genel olarak bakıldığında “temel bilgileri iyi öğretmesi”, “materyal çeşitliliği yeterlidir”, “dersi içeriği yeterlidir”, “öğretme tarzının iyi olması”, “yaratıcılığı geliştirmesi”, “temel bilgilerin öğrenilmesinde çok yarar sağlaması” ve “hocanın yorumlarının faydalı olduğu” ifadeleri dikkat çekmektedir. Kod bulutu içerisinde dikkat çekici ifadeler genel itibariyle olumlu gözükmektedir.

Şekil 2. Temel Tasarım dersine yönelik görüşlere ilişkin kod bulutu

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 1’de araştırma kapsamında elde edilen temel tasarım dersi içeriği görüşleri temasına ilişkin kodlar yer almaktadır.

Tablo1

Temel Tasarım Dersi İçeriğine Yönelik Öğrenci Görüşlerini Gösterir Dağılım

	N	Yüzde
Ders içeriğinin yeterli olması	16	22,54
Temel bilgilerin öğrenilmesinde çok yarar sağlaması	12	16,90
Renklerin iyi derecede öğretilmesi	11	15,49
Renkli çalışmaların daha yararlı olması	7	9,86
Tasarım yeteneğini geliştirmesi	6	8,45
Geometrik şekilli renkli çalışmaların iyi olması	4	5,63
Teorik kısım artırılmalı	4	5,63
İstenilen rengin kullanılabilmesinin iyi olması	3	4,23
Kompozisyon yaratmanın yararlı olması	3	4,23
Soyutlamalı tasarımların yararlı olması	3	4,23
Temel tasarım bilgilerini öğrenmenin sıkıcı olması	1	1,41
Boyamanın sıkıcı olması	1	1,41
TOPLAM	71	100,00

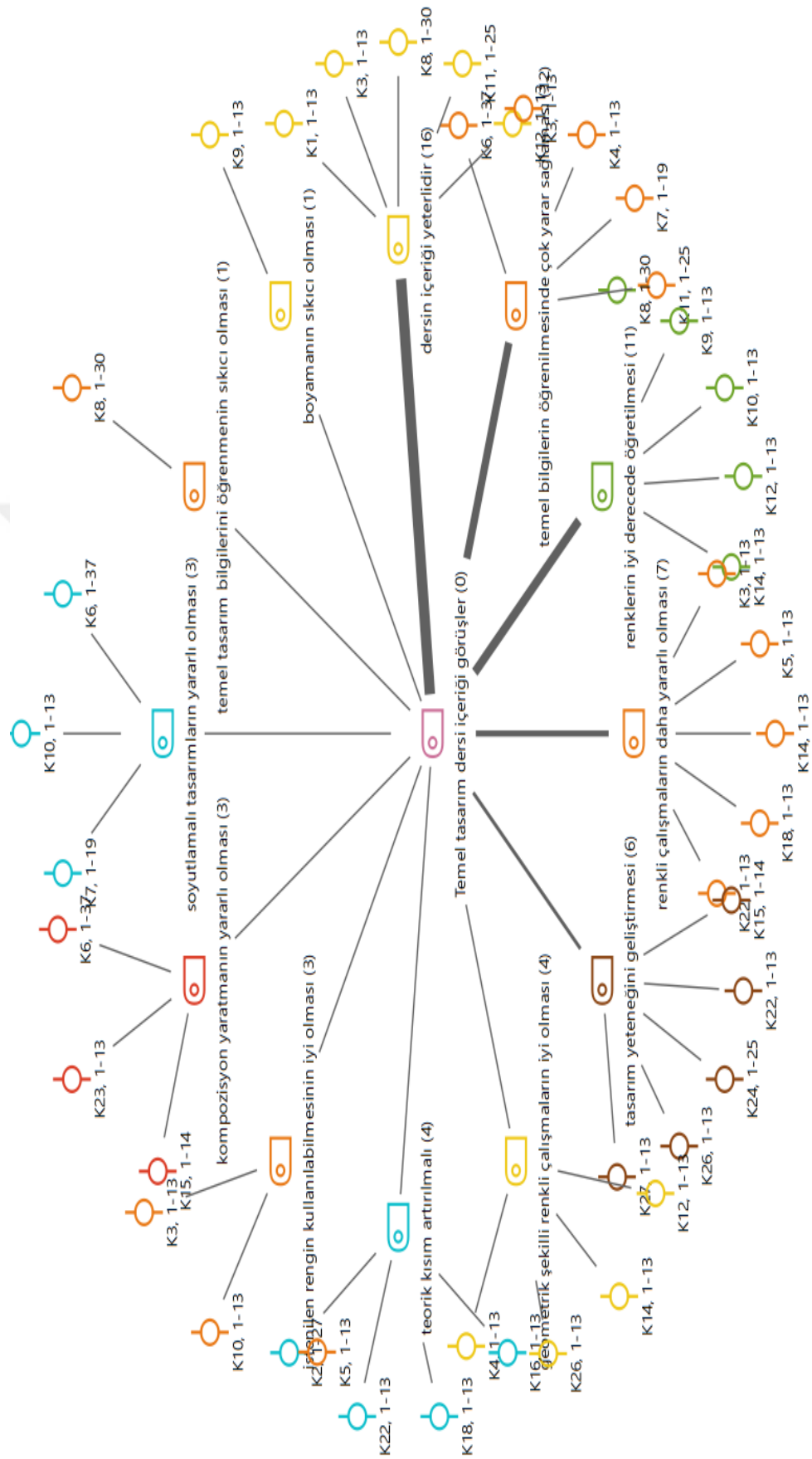
Tablo 1’de yer alan bulgulara göre Temel Tasarım dersi içeriği ile ilgili görüşler temasına yönelik en dikkat çekici kodlar; %22,54 ile “ders içeriğinin yeterli olması”, %16,90 ile “temel bilgilerin öğrenilmesinde çok yarar sağlaması” şeklindedir. Temel Tasarım dersi, öğrencilerin başlangıç seviyesinde önemli bilgi ve beceriler kazanmasını hedeflemektedir. Ders içeriği, tasarım prensiplerini ve temel kavramları kapsayarak öğrencilerin yaratıcı süreçleri anlamalarına olanak tanır. Dolayısıyla öğrencilerin ders içeriğini yeterli bulduğunu gösterir ifadeler son derece önemlidir. Bunun yanında temel tasarım ilke ve elemanları ekseninde ilerleyen dersin içeriğine yönelik olarak temel bilgilerin öğrenilmesinde çok yarar sağladığının belirtilmesi yine ders içeriğinin verimli görüldüğü şeklinde yorumlanabilir. Öğrencilerin ders içeriğine yönelik olarak üzerinde durdukları bir diğer konu da renk konusu olmuştur. %15,49 ile “renklerin iyi derecede öğretilmesi” ve %9,86 ile “renkli çalışmaların daha yararlı olması” görüşleri Temel Tasarım dersinin özellikle renk teorilerinin ve uygulamalarının öğretilmesi bağlamında sağladığı yararları gösterir niteliktedir. Renklerin etkili bir şekilde öğretilmesi, öğrencilerin renk teorisi, renk uyumu ve kontrast gibi konuları kavramasını sağlar. Bu sayede, öğrenciler renklerin tasarımlarındaki rolünü anlamakta ve renk kullanımlarına uygun bir şekilde gerçekleştirebilmektedir.

Tablo 1’de yer alan diğer ifadelere bakıldığında ders içeriğine yönelik olarak yüksek oranda olumlu ifadeler görülmektedir. Temel tasarım bilgilerinin ve boyamanın sıkıcı olduğu görüşü %1,41 oranla çok düşük seviyededir. Bu durum da öğrencilerin ders içeriğinin yüksek oranda yeterli gördüğü ve faydalı bulunduğu şeklinde yorumlanabilir.

Şekil 3’te yer alan Kod-Alt Kod Bölümler Modeli dersin içeriğine yönelik öğrenci görüşlerini ortaya koymaktadır. Bu konuda en kapsamlı cevabı Katılımcı 2 vermiştir.

Dersin içeriğinin yeterli olduğunu düşünüyorum bize anlatılan teorik kısmının belki biraz daha artırılabilceğini bu şekilde bazı şeylerin daha çok çoğalacağını düşünüyorum şöyle örnek vermek gerekirse renk kontrast kullandığımız ve renk uyumlarını kullandığımız çalışmalarda ben bazen neyi neden yaptığımı anlamadım belki o yüzden teorik kısmını daha uzun tutarak ve daha çok anlatarak örnekler verilerek yapılırsa daha iyi anlaşılabilceğini düşünüyorum.

Katılımcı 2’nin verdiği cevap değerlendirildiğinde ders içeriğinin yeterli olduğu ancak özellikle daha çok uygulamalı olarak devam eden Temel Tasarım dersinin içeriğinde teorik kısmın biraz daha artırılabilceği söylenebilir. Bu durum teorik bağlamda verilen bilgiler ile öğrencilerin kendi tasarımlarında kullandıkları tasarım ilke ve elemanlarını daha çok anlamlandırabilceği şeklinde yorumlanabilir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 2’de Temel Tasarım dersi işleniş yöntemine yönelik görüşler temasına ilişkin kodlar yer almaktadır.

Tablo 2

Temel Tasarım Dersi İşleniş Yöntemine Yönelik Öğrenci Görüşlerini Gösterir Dağılım

	N	Yüzde
Öğretme tarzının iyi olması	17	30,91
Hocanın yorumlarının faydalı olması	12	21,82
Serbest atölye çalışmasının iyi olması	6	10,91
Zorlanılan becerilerde gelişme kaydedilmesi	5	9,09
Grup çalışmalarının faydalı olması	4	7,27
Öğrenci kendi çabalamazsa dersin faydasız olması	3	5,45
İletişim kurmanın zor olması	2	3,64
Slaytlar ile anlatımın bilgilendirici olması	2	3,64
Sonuç odaklı olması	2	3,64
Sunumları dinlemenin sıkıcı olması	1	1,82
Fazla hızlı olması	1	1,82
TOPLAM	55	100,00

Temel Tasarım dersi işleniş yöntemine yönelik görüşler teması altındaki kodlar incelendiğinde %30,91 ile “öğretme tarzının iyi olması” ve %21,82 ile “hocanın yorumlarının faydalı olması” görüşleri dikkat çekmektedir. Katılımcıların temel tasarım dersinde öğretim elemanının ders sürecindeki öğretme tarzının iyi olduğunu düşünmeleri ve hocanın yorumlarının yaptıkları uygulamalar sürecinde onlara faydalı olduğunu belirtmesi, dersin öğretim yaklaşımının öğrencilere hitap ettiğini ve öğrenme sürecini desteklediğini göstermektedir. Öğretim elemanının açıklayıcı ve yol gösterici yaklaşımının, öğrencilerin tasarım prensiplerini daha iyi kavramasına ve kendi yaratıcılıklarını özgürce ifade etmesine olanak tanıdığı söylenebilir. Ayrıca serbest atölye çalışmasının olumlu değerlendirilmesi, öğrencilere kendi hızlarında öğrenme ve yaratma fırsatı tanıyan esnek bir ortamın sağlandığını işaret etmektedir. Bu tür uygulamalar, öğrencilerin bireysel deneyimleriyle tasarım süreçlerini keşfetmelerine ve özgüven kazanmalarına katkıda bulunabilir. Serbest çalışmalarda öğrenciler, teoriyi pratikle birleştirerek daha derin bir kavrayış geliştirebilir ve kendi tarzlarını oluşturma yolunda adım atabilirler.

Genel olarak, bu geri bildirimler, dersin öğrenci odaklı bir yapıya sahip olduğunu ve öğretim yöntemlerinin öğrenci ihtiyaçlarına uyum sağladığını düşündürmektedir. Bu tür bir

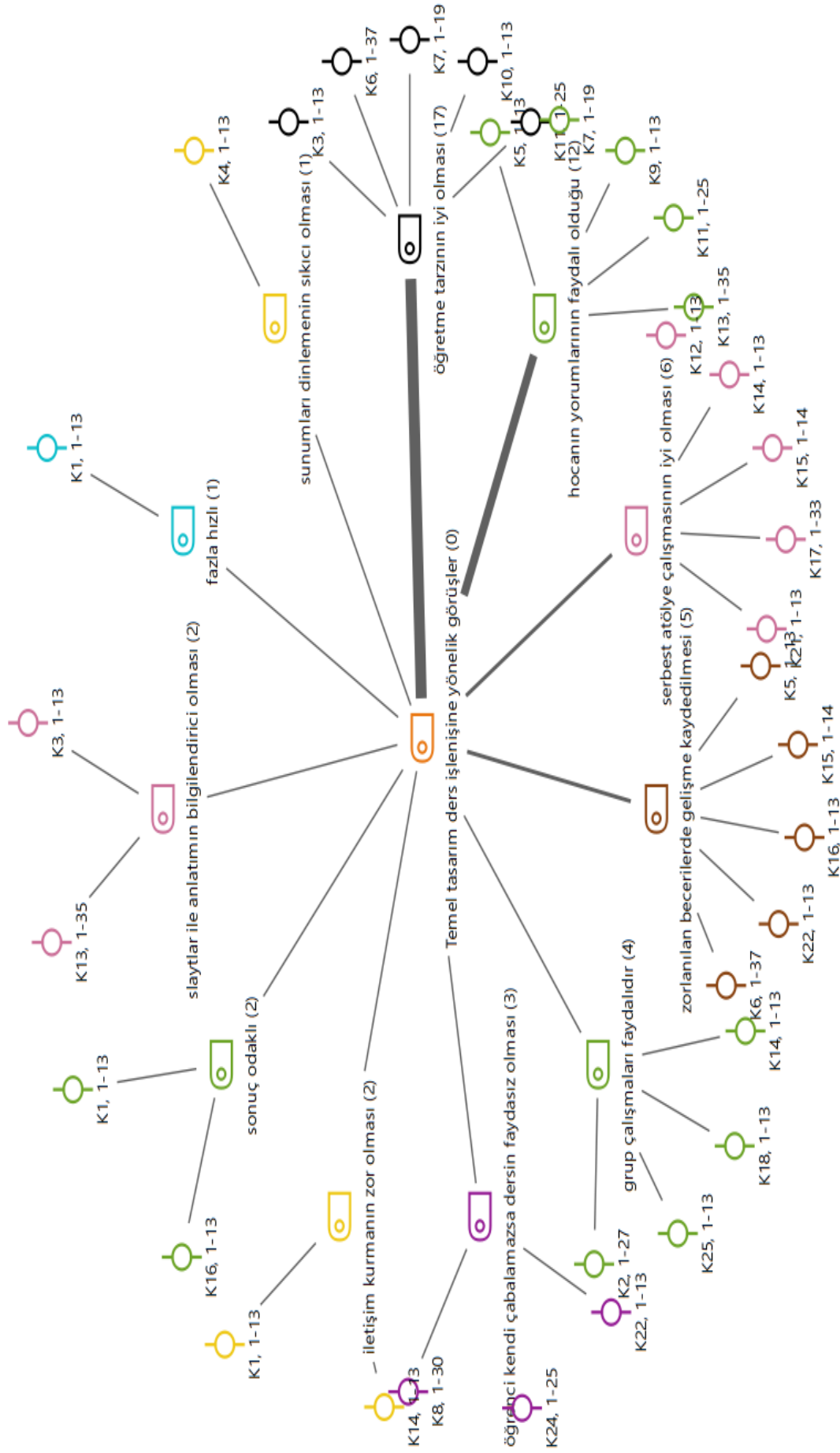
yaklaşım, öğrencilerin temel tasarım becerilerini geliştirirken derse olan ilgilerini de canlı tutmaktadır. Öğrenci görüşleri içerisinde yer alan %1,82 oranında “sunumları dinlemenin sıkıcı olması” ve “fazla hızlı olması” gibi olumsuz ifadeler görüldüğü gibi çok düşük orandadır. Bu durum da yine derslerin işleniş yönüyle öğrenciler tarafından olumlu görüldüğünü göstermektedir.

Şekil 4’te görüldüğü üzere, katılımcılar en çok Temel Tasarım dersi sürecinde öğretim elemanının öğretme tarzının iyi olduğunu ve yorumlarının faydalı olduğunu söylemiştir.

En kapsamlı cevabı veren Katılımcı 15;

Gayet akıcı bir şekilde gidiyor. Hem akranlarımız var hem de bilgili kişiler geliyor. Zaman zaman da dışarıdan atölye ziyaretçileri geliyor. Görüyorlar anlatıyorlar. Hem uygulamalı hem de teorik olarak bu dersi işlediğimiz için bu dersin çok yararlı olduğunu düşünüyorum. Öğretim yöntemi öğrenim yöntemime evet kesinlikle uygun açıkçası uygulamalı öğretimden yanayım. Bir şey yapmadan pratikte bilirsek teorik olarak bilersen o şeyi yapmazsam pek anlamam sadece bir bilgi olarak kalır aklımda.

ifadelerini kullanmıştır. Bu görüşler ile dersin akıcı ve paylaşıma açık bir şekilde sürdüğü vurgulanmıştır. Gerek atölyede bulunan diğer öğrenciler gerekse atölyeye gelen diğer öğretim elemanları ile yapılan paylaşım ile bilgi alışverişine açık bir ortam olduğu belirtilmiştir. Dersin hem teorik hem de uygulamalı olarak sürdürülmesinin öğrenciler açısından yarar sağladığı ifade edilmiştir. Dersin haftalık 8 saatlik ders süreci öğretim planında 4 saati uygulamalı 4 saati ise teorik olarak kurgulanmıştır. Söz konusu ifadelerden de dersin teorik ve uygulamalı olarak kurgulanan programına ders sürecinde de uyulduğunu göstermektedir.

Şekil 4. Temel Tasarım dersi işleniş yöntemine yönelik öğrenci görüşleri temasına ilişkin kod-alt kod bölümler modeli

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 3’te araştırma kapsamında Temel Tasarım dersinin ders kaynakları ve materyallerine yönelik öğrenci görüşleri temasına ilişkin kodlar yer almaktadır.

Tablo 3

Temel Tasarım Dersinin Ders Kaynakları ve Materyallerine Yönelik Öğrenci Görüşlerini Gösterir Dağılım

	N	Yüzde
Materyal çeşitliliği yeterlidir	17	37,78
Materyallerin satın alınmasının ekonomik olarak zor olması	7	15,56
Guaj boyanın zor olması	6	13,33
Farklı boya çeşitlerinin müfredata alınması gerektiği	5	11,11
Öğrenci çalışmalarından örneklerin faydalı olması	4	8,89
Materyal seçiminde öğrenci fikirlerinin alınmasının iyi olması	3	6,67
Slaytların faydalı olması	2	4,44
Üç boyutlu materyallerin tasarlanması gerektiği	1	2,22
TOPLAM	45	100,00

Temel Tasarım dersi kapsamındaki ders kaynakları ve materyallerine yönelik öğrenci görüşleri teması altındaki %37,78 oranla materyal çeşitliliğinin yeterli olduğu görülmektedir. Katılımcıların Temel Tasarım dersinde materyal çeşitliliğinin yeterli olduğunu belirtmesi, dersin uygulama alanlarında farklı teknikleri keşfetmeleri için uygun materyallerin sağlandığını göstermektedir. Öğrenci görüşleri incelendiğinde ortaya çıkan bir diğer bulgu da %15,56 oranla “materyallerin satın alınmasının ekonomik olarak zor olması” kodudur. Bu durum, özellikle temel tasarım derslerinde sık kullanılan çeşitli boyalar, fırçalar, kâğıt türleri gibi malzemelerin maliyetleri göz önünde bulundurulduğunda daha belirgin hale gelmektedir. Bu görüş içinde yaşanan süreç içerisinde yaşanan ekonomik zorlukların öğrencileri de etkilediğini ve ekonomik bağlamda öğrencilerin uygulamalı atölye dersleri kapsamında alınması gereken malzemeleri alma konusunda zorlandığını göstermektedir.

Bunun yanında önemli oranda “guaj boyanın zor olması” ve “farklı boya çeşitlerinin müfredata alınması gerektiği” görüşleri söz konusudur.

Guaj boyanın kullanımının zor görülmesine yönelik olarak bildiren görüşler doğrultusunda ders sürecinde teknik zorluklar yaşayan öğrencilerin ek rehberliğe ihtiyaç duyduklarına işaret etmektedir. Dolayısıyla guaj boyanın kullanımına yönelik olarak gerek teorik

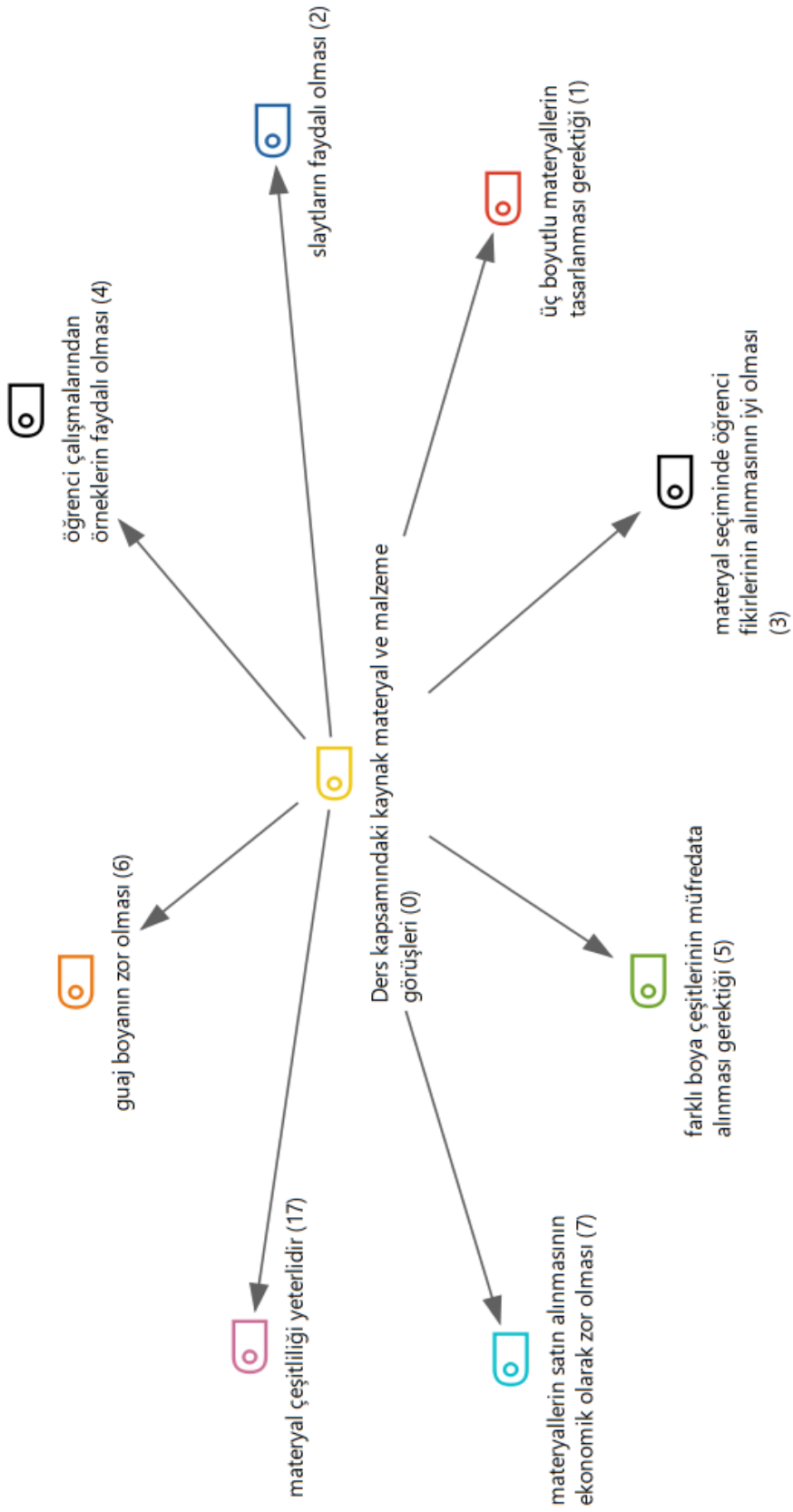
gerekse uygulamalı destekler sağlanması gerekmektedir. Öğrenciler tarafından zor olarak değerlendirilen guaj boyanın renk uygulamaları açısından en elverişli, renkler ile renk karışımlarının en iyi tatbik edilebileceği boya olduğu öğrencilere de kavratılmalıdır.

Öğrencilerin müfredata farklı boya çeşitlerinin alınması gerektiğini belirtmeleri, ilginç bir gelişim alanı da sunabilmektedir. Akrilik, sulu boya veya pastel gibi farklı boya çeşitlerinin de müfredata dahil edilmesi, öğrencilere daha geniş bir teknik bilgi yelpazesi sunarak yaratıcılıklarını farklı malzemelerle ifade etmelerine olanak tanıyabilir. Bu çeşitlilik, öğrencilerin malzeme bilgisi kazanarak hangi tekniklerin ve malzemelerin kendi tarzlarına uygun olduğunu keşfetmelerine yardımcı olabilir. Ancak bu görüşün de guaj boya uygulamasının zor bulunması ile ilişkili olduğunu düşündürmektedir.

Şekil 5’da görüldüğü üzere, katılımcılar ders kaynaklarının ve materyallerinin çeşitliliğinin yeterli olduğunu ifade etmişlerdir. Ekonomik anlamda malzemelerin temin edilmesinin zor olduğunu bildirmişlerdir. Ayrıca derslerde uygulanan guaj boyanın zor olduğu ve farklı boya çeşitlerinin de müfredata alınması gerektiği görüşleri dikkat çekmektedir. Bu konuda en genel ve detaylı cevabı Katılımcı 21 vermiştir.

Malzemelere yönelik malzemelerin çok çeşitli olmasını bende doğru bulmazdım ne kadar şey katsa da insanların fiyat alım gücü doğrultusunda çeşitlilik olması zor duruma düşürebilirdi ama tek bir boya üzerinden sadece kendi seçimimiz olsaydı boya daha iyi olabilirdi mesela birinin akriliği varsa akrilikten öğrenirdi diğerinin yağlısı varsa yağlı boya ile edebilirdi vs. uygunsa onu alırdı veya ilgisi ona ise ondan öğrenirdi gibisinden. Erişilebilme konusunda pahalı. Ek olarak boya yardımıyla bulundular. Oradan da bir destek oldu aslında. Materyallerin çeşitliliği çok fazla olsaydı bizde zor duruma düşebilirdik onun konusunda mürekkep boya vs ile de yaptık. Bunlarla da imkânla erişilebilir şeyler bununla da öğrenmiş olduk. Ders içeriği ile materyalleri uyumlu buluyorum. Boya yapıyoruz sonuçta onunla öğreniyorsun fırça vs.

Söz konusu ifadeler değerlendirildiğinde ekonomik koşulların derslerde farklı malzeme uygulamaları konusunu zorlaştırdığı ve farklı malzemelerin öğrenciler tarafından deneyimlenmesini zorlaştırdığı yorumuna yol açmaktadır. Öğrencinin kendi seçimine yönelik olarak renkli çalışmalarını gerçekleştirmek istediği dikkati çekmektedir. Guaj boyanın ders kapsamında neden kullanıldığı ve önemli olduğu gibi konuların öğrencilere daha detaylı bir şekilde anlatılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Ancak ders içeriği ve kullanılan materyaller öğrenciler tarafından uyumlu bulunmaktadır.

Şekil 5. Temel Tasarım dersinin ders kaynakları ve materyallerine yönelik öğrenci görüşleri temasına ilişkin kod-alt kod bölümler modeli

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 4'te araştırma kapsamında Temel Tasarım dersinin öğrencilerin sanatsal uygulamaları ve yaratıcılıklarına etkisi temasına ilişkin kodlar yer almaktadır.

Tablo 4

Temel Tasarım Dersinin Öğrencilerin Sanatsal Uygulamaları ve Yaratıcılıklarına Etkisine Yönelik Öğrenci Görüşlerini Gösterir Dağılım

	N	Yüzde
Temel bilgileri iyi öğretmesi	18	26,47
Yaratıcılığı geliştirmesi	12	17,65
Üretkenliği artırması	8	11,76
Boyama becerisini geliştirmesi	7	10,29
Resmi yorumlama yeteneğini geliştirmesi	5	7,35
Görsel okur yazarlığı geliştirmesi	5	7,35
Özgüveni geliştirmesi	4	5,88
Bilinenlerin daha ayrıntılı olarak öğrenilmesi	4	5,88
Problem çözme becerilerini geliştirmesi	2	2,94
Çok faydalı olmaması	2	2,94
Toplunun kabul edebileceği işler çıkarmaya yardım etmesi	1	1,47
TOPLAM	68	100,00

Temel Tasarım dersinin öğrencilerin sanatsal uygulamaları ve yaratıcılıklarına etkisine yönelik olarak %26,47 oranla “temel bilgileri iyi öğretmesi”, %17,65 oranla “yaratıcılığı geliştirmesi”, %11,76 oranla “üretkenliği artırması” ve %10,29 oranla “boyama becerisini geliştirmesi” gibi görüşler dikkat çekmektedir.

Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu dersin tasarıma yönelik olarak temel bilgileri iyi öğrettiği yönünde görüş bildirmiştir. Katılımcıların temel tasarım dersinin sanat eğitimi sürecine katkılarını vurgulayan geri bildirimleri, bu dersin sanatsal gelişimde önemli bir yapı taşı olduğunu göstermektedir. Temel bilgilerin iyi öğretilmesi, öğrencilerin tasarımın temel prensiplerini ve görsel unsurları anlamalarına yardımcı olarak sağlam bir alt yapı oluşturmalarını sağlamaktadır. Bu bilgi temeli, ileri düzeydeki tasarımları ve sanatsal çalışmaları destekleyecektir.

Temel Tasarım dersinin yaratıcılığı geliştirdiği yönündeki değerlendirmeler, temel tasarımın sadece teknik beceriler değil, aynı zamanda öğrencilerin özgün ve yenilikçi düşünme kapasitelerini artırmaya yönelik bir alan sunduğunu ortaya koymaktadır. Öğrenciler kendi fikirlerini ifade etme özgürlüğü buldukları bu ortamda yaratıcı düşünme

becerilerini de geliştirmekte ve bununla birlikte tasarımılarını daha yaratıcı bir şekilde uygulama şansı bulabilmektedir. Dolayısıyla sanatsal çalışmalarında daha özgün bir bakış açısı kazanmalarına olanak tanımaktadır.

retkenliği artırma yönündeki görüşler ise dersin öğrenciler için bir “retim alanı” yarattığını göstermektedir. Temel tasarım çalışmaları, öğrencilerin düzenli olarak yeni işler üretmelerini sağlayarak hem üretim hızlarını hem de niteliklerini artırmaktadır. Tasarım ilke ve elemanlarını ile tasarım içerisinde bu ilke ve elemanları nasıl kullanılması gerektiğini öğrenen öğrenciler daha fazla ve nitelikli çalışmalar yapmaktadır. Bununla birlikte Temel Tasarım dersinin resim-iş eğitimi ana bilim dalı ğrencilerinin lisans öğrenimi sürecinde karşılaştıkları ilk uygulamalı atölye dersi olması sebebiyle öğrenciler atölye ortamında tasarımı, sanatsal çalışmalara başlangıcı ve üretmeyi bu ders ile öğrenmektedir. Öğrenilen ve kazanılan alışkanlıklarla birlikte öğrencilerin tasarım anlamında üretkenliği de artmaktadır.

Boyama becerisini geliştirmesi ile ilgili görüşler ise renkleri tanıma, kullanma ve renkli çalışmalara yönelik olarak boyar malzemeleri kullanma kabiliyetini güçlendirerek sanat eğitiminde önemli bir görsel ifade alanı olan renk yönetiminde ustalaşmalarına katkı sağladığı şeklinde yorumlanabilir. Özellikle renk teorisi ve uygulamalarına yönelik olarak birinci ve ikinci yarıyıl da renk konusuna süre ve yoğunluk anlamında çok fazla yer verilmesi bu görüşü desteklemektedir.

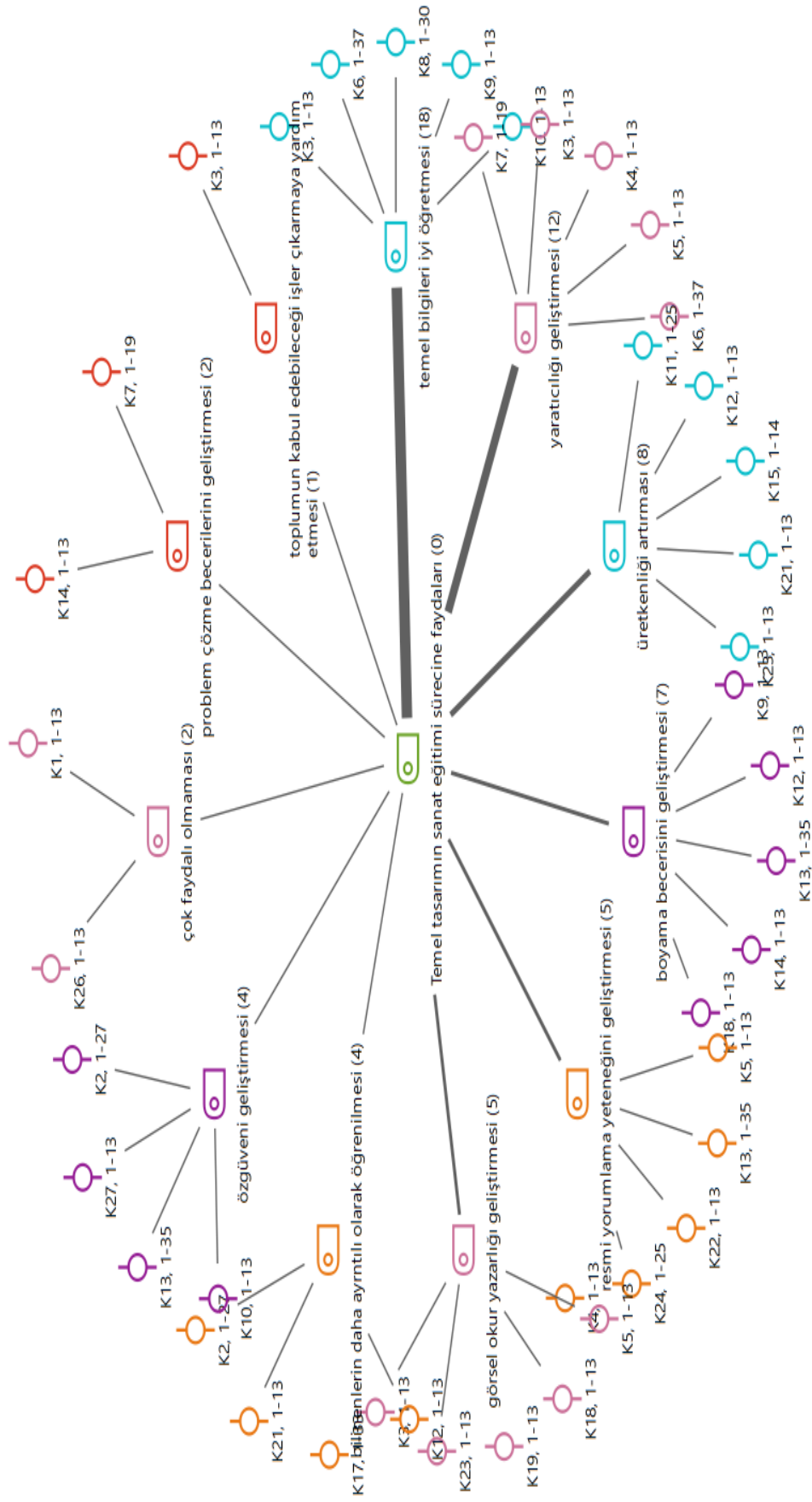
Bu etkiler, temel tasarım dersinin sanat eğitiminin başlangıcında sağlam bir temel oluşturarak, öğrencilere hem teknik hem de yaratıcı yönden güçlü bir donanım kazandırdığını göstermektedir. Bunun yanında “resmi yorumlama yeteneğini geliştirmesi”, “görsel okuryazarlığı geliştirmesi”, “zgveni geliştirmesi”, “bilinenlerin daha ayrıntılı olarak öğrenilmesi”, “problem çözme becerilerini geliştirmesi” ve “toplumun kabul edebileceği işler çıkarmaya yardım etmesi” gibi görüşler de bu yorumu güçlendirmektedir. Bunun yanında dersin %2,94 oranında “ok faydalı olmaması” yönündeki görüş de bu yorumu desteklemektedir. Ancak dersin ulaşamadığı öğrenciler olduğu görüşünü de düşündürmektedir.

şekil 6’da görüldüğü üzere katılımcılar büyük çoğunlukla dersin temel bilgileri iyi öğrettiğini, yaratıcılığı geliştirdiğini, üretkenliklerini arttırdığını ve boyama becerilerini geliştirdiğini bildirmişlerdir. En kapsamlı görüşlerden birini sunan Katılımcı 3’n cevabı ř şekildedir:

Dediğim gibi bize hem renk karıştırmayı, renk teorisini falan öğretiyor. Bu baya işimize yarıyor gerçekten ilerleyen zamanlarda dediğim gibi tamamen temeli öğrenerek giriyorum. İlerideki derslere katkısı büyük bu yüzden. Bu derse dikkat ederek özenerek katıldığımızda görsel okuryazarlığımız baya gelişiyor. Heykel, grafik, tablo ya da resim yaptığımızda biz hani temel tasarımın kurallarını bilerek daha özgün hocalarında kabul edebileceği toplumunda kabul edebileceği işler çıkartıyoruz. Bu açıdan iyi oluyor.

Katılımcı ifadeleri incelendiğinde özellikle renk teorisinin ve uygulamasının ders kapsamında etkili bir şekilde öğrenildiği görölmektedir. Sağlam bir temelle, ileriki sanatsal uygulamalara yönelik olarak katkı sağlayacağı belirtilmiştir. Görsel okuryazarlık üzerine de fikir beyan edilirken aynı zamanda tasarım ilke ve elemanlarının kullanımıyla özgün eserler ortaya konacağı ifade edilmiştir.

Şekil 6. Temel Tasarım dersinin öğrencilerin sanatsal uygulamaları ve yaratıcılıklarına etkisine yönelik öğrenci görüşleri temasına ilişkin kod- alt kod bölümler modeli

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 5’te araştırma kapsamında Temel Tasarım dersi kazanımlarına yönelik öğrenci değerlendirmeleri temasına ilişkin kodlar yer almaktadır.

Tablo 5

Temel Tasarım Dersi Kazanımlarına Yönelik Öğrenci Değerlendirmelerini Gösterir Dağılım

	N	Yüzde
Öğrenci seviyesi		
-İyi	12	19,67
-Orta	5	8,20
-Kötü	3	4,92
Zayıf alanlarda ilerleme kat etme	9	14,75
Derslerin keyifli geçmesi	7	11,48
Farklı alanlara ilgi uyandırması	5	8,20
Sıcak bir ortam olması	4	6,56
İşin ciddiyetini anlamış olma	4	6,56
Öğrendikçe dersin daha kolay hale gelmesi	4	6,56
Renkli çalışmalarda daha başarılı olma	3	4,92
Aralıksız, uzun süre resim yapmanın sıkıcı olması	3	4,92
Öğretmen ve arkadaşların tavsiyelerinin yararlı olması	2	3,28
TOPLAM	61	100,00

Temel Tasarım dersi kazanımlarına yönelik öğrenci değerlendirmeleri incelendiğinde tüm görüşlerin %32,79’u öğrencilerin kendi seviyelerine yönelik olmuştur. Öz değerlendirme boyutunda bu görüşlerin %19,67’si “iyi”, %8,20’si “orta” ve %4,92’si ise “kötü” olarak ifade edilmiştir. Öğrencilerin büyük bir çoğunlukla ders kapsamında kendi seviyelerini iyi olarak görmektedir. Bu durum öğrencilerin Temel Tasarım dersi öğrenme süreçlerine adapte olarak sürdürülen derse içerisinde başarıya ulaşma yollarını keşfederek ya da keşfetmeye çalışarak gelişim gösterdikleri şeklinde yorumlanabilmektedir.

Temel tasarım ders sürecinin değerlendirmesine yönelik olarak %14,75 oranla “zayıf alanlarda ilerleme kat etme”, %11,48 oranla “derslerin keyifli geçmesi” ve %8,20 oranla da “farklı alanlara ilgi uyandırması” şeklindeki ifadeler yer verilmiştir. Katılımcıların temel tasarım sürecinde performans değerlendirmesi hakkında yaptıkları yorumlar, dersin öğrencilerin gelişim alanlarını keşfetmeleri için olumlu bir ortam sunduğunu göstermektedir.

“Zayıf alanlarda ilerleme kaydetme” yönündeki değerlendirmeler, dersin kişisel gelişim odaklı olduğunu ve öğrencilere eksik oldukları yönlerde destek sağladığını düşündürmektedir. Bu yaklaşım, öğrencilerin sadece başarılı oldukları alanlarda değil, zorlandıkları noktalarda da kendilerini geliştirmelerine olanak tanıyarak dengeli bir ilerleme sağlamaktadır. Öğretmenlerin bu süreci takip ederek öğrencilere geri bildirimde bulunmaları, bireysel performansı artırma açısından önemlidir.

“Derslerin keyifli geçmesi” yönündeki görüşler, öğrenme sürecinin olumlu bir deneyim olarak yaşandığını, öğrencilerin derse istekle katıldıklarını ve motivasyonlarının yüksek olduğunu göstermektedir. Bu tür bir atmosfer, öğrencilerin kendilerini ifade etmeleri ve öğrenmeye açık olmaları açısından çok değerlidir. Keyifli bir ders ortamı, öğrencilerin yaratıcılıklarını özgürce ifade etmelerine ve dersi ilgiyle takip etmelerine katkı sağlamaktadır. Temel Tasarım gibi bir dersin resim-iş eğitimi ana bilim dalı 1. sınıf ders programı içerisinde güz ve bahar yarıyılında haftalık 8 saatlik süresi dikkate alındığında derslerin öğrenciler açısından keyifli geçmesi, derslere istekle katılmaları başarıları açısından son derece önemlidir.

“Farklı alanlara ilgi uyandırması” ise dersin yalnızca temel tasarım bilgileri vermekle kalmadığını, aynı zamanda öğrencilerin ilgi alanlarını genişleterek diğer disiplinlerde de kendilerini ifade etme olanakları sunduğunu işaret etmektedir. Tasarım sürecinde edindikleri beceriler, öğrencilerin başka sanatsal ya da yaratıcı alanlarda da keşfe çıkmalarını teşvik ederek çok yönlü bir sanatsal bakış açısı geliştirmelerine katkı sağlamaktadır. Tasarım ilke ve elemanlarının öğrenilmesi sürecinde üzerinde durulan resim, grafik, heykel, seramik, özgün baskı gibi pek çok alanda üretilmiş geçmişe dair ya da günümüz sanatına ait eserlerin incelenmesi ile öğrenciler bu alanlara dair ilgilerini keşfedebilmektedir.

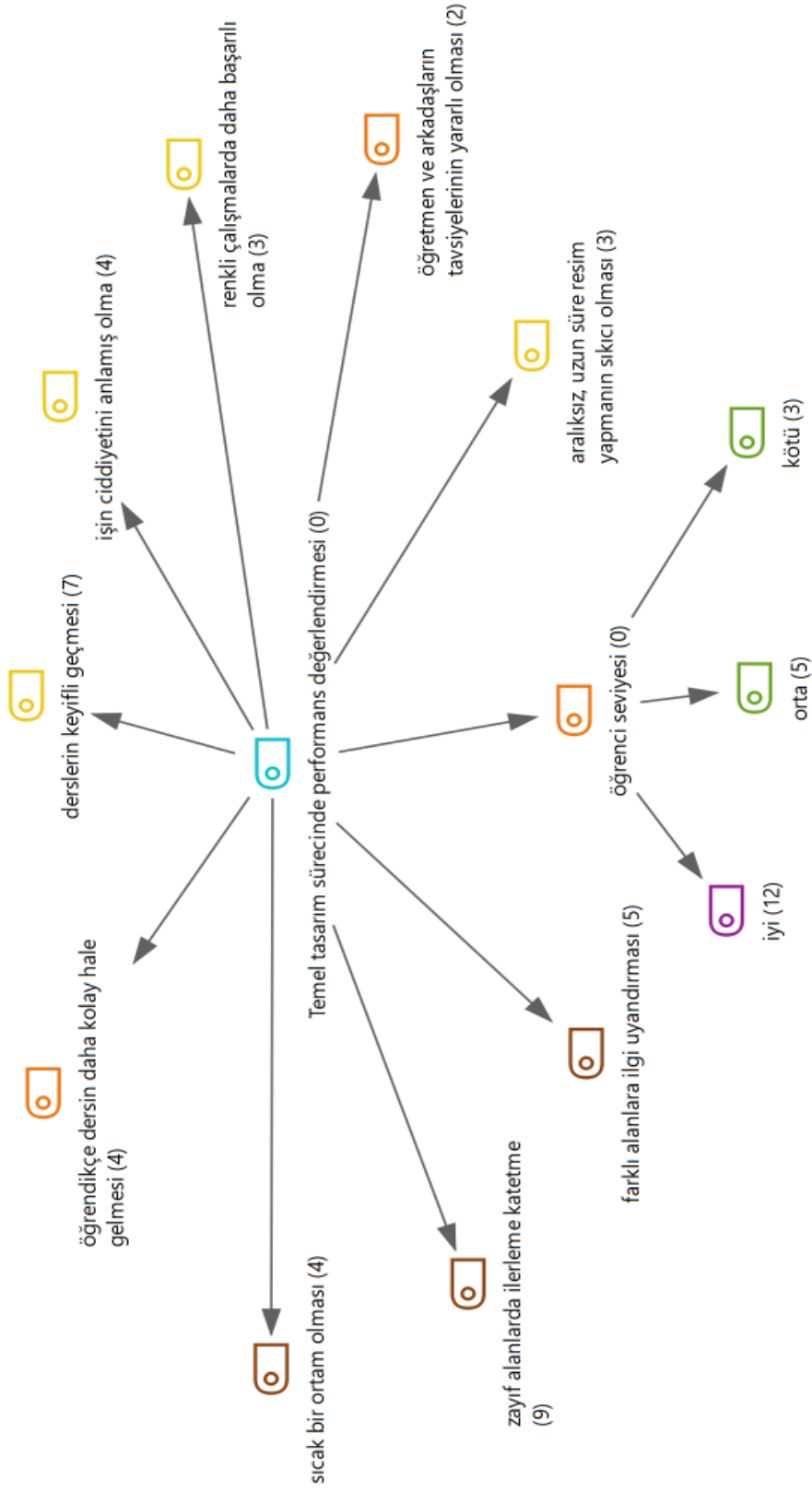
Öğrenci görüşleri içerisinde yer alan atölyelerde sıcak bir ortam olması, öğrencilerin işin ciddiyetini anlamış olmaları, öğrendikçe dersin daha kolay hale gelmesi, kendilerini renkli çalışmalarda daha başarılı görmeleri, öğretim elemanının ve arkadaşlarının tavsiyelerinin yararlı olması gibi görüşler dersin öğrencilerin ilgi, motivasyon ve kişisel gelişimlerini destekleyen bir süreç olarak yapılandırıldığını göstermektedir. Bu tür bir değerlendirme yaklaşımı, öğrencilerin sanatsal özgüvenini pekiştirmek ve gelecekteki öğrenme süreçlerine olumlu bir zemin hazırlamak açısından oldukça değerlidir.

Bunun yanında %4,92 oranında “aralıksız, uzun süre resim yapmanın sıkıcı olması” şeklindeki görüş çok az da olsa bildirilen tüm olumlu görüşlerin içerisinde tek olumsuz görüş olarak yer almaktadır. Öğrenciler büyük çoğunlukla dersin kendileri için zevkli ve öğretici olduğunu ifade etmelerinin yanında uzun olan ders süreci içerisinde az da olsa sıkıldıkları izlenimini uyandırmaktadır. Bu durum dersin işleniş biçiminde bazı ayarlamaların yapılabileceğini düşündürmektedir. Resim yapma sürecinin kesintisiz ve uzun süreli olması, öğrencilerin dikkatini dağıtabilmekte ve yaratıcı enerjilerini tüketebilmektedir. Dersin özellikle odaklanma süresi sınırlı olan öğrenciler için verimsiz hale gelebilir ve yaratıcılığı köreltebilir. Bu sıkıcılığı önlemek için ders sürecine kısa molalar eklemek, çeşitli etkinliklerle zenginleştirmek faydalı olabilir. Ayrıca, resim yapma sürecinde farklı materyal ve tekniklerin kullanımı teşvik edilirse, öğrenciler süreci daha ilgi çekici bulabilir. Bu tür düzenlemeler, öğrencilerin dersin tümüne katılımını artırarak monotonluğu kırar ve öğrenme sürecini daha keyifli hale getirebilir. Böylece resim yapma süreci hem daha verimli hem de daha ilgi çekici bir hale gelir.

Şekil 7’de görüldüğü üzere, katılımcılar öğrenciler kendi seviyesinin çoğunlukla iyi olduğunu, zayıf alanlarda ilerleme kat ettiklerini ve derslerin keyifli geçtiğini söylemişlerdir. Temel tasarım sürecinde dersi ve kendi performansını değerlendirme konusunda en kapsamlı cevabı Katılımcı 7 vermiştir.

Şimdi alışım notlara da bakıyorum, düşünüyorum kendi çalışmama da bakıyorum dönem dönem düştüğüm noktalar oldu çünkü bu birazcık da mentalimizle de alakalı olduğu için kişi iyi hissetmediği zaman bu çalışmalara da yansıyor. Ama zaman zaman düşsem de genel olarak toparladım, yani az çalıştığım zamanları daha sonra uyumayarak telafi ettim. Ben iyi bir yıl geçirdiğimi düşünüyorum. Temel Tasarım açısından çalıştığım hocamın da eleştirilerine kulak verdim, yani ne derse hepsini düşündüm bir tasarım götürdüm hoşlanmadığı bir yer olduysa direkt komple değiştirdim bu şekilde benim için temel tasarım diğer derslere göre oldukça faydalıydı.

Katılımcı 7’ye göre ders kendisi için son derece verimli ve faydalı geçmiştir. Ders süreçlerinde zaman zaman yaşadığı düşüşleri ise kendi mental ve duygusal durumuna bağlamıştır. Elbette ki bahsi geçen bu iki durum insanların çalışma ve başarı süreçlerini etkileyen hususlardır. Bunun yanında yükseliş süreçlerini ise çalışmasına, zaman anlamında çalışmalarını telafi etmesine ve dersi yürüten öğretim elemanının eleştirilerine ve tavsiyelerine uyarak çalışmalarına yön vermesine bağlamıştır.

Şekil 7. Temel Tasarım dersi kazanımlarına yönelik öğrenci değerlendirmeleri temasına ilişkin kod-alt kod bölümler modeli

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 6’da araştırma kapsamında Temel Tasarım dersinin verinin artırılmasına yönelik öğrenci önerileri temasına ilişkin kodlar yer almaktadır.

Tablo 6

Temel Tasarım Dersinin Veriminin Artırılmasına Yönelik Öğrenci Önerilerini Gösterir Dağılım

	N	Yüzde
Vize, final yerine çalışmaların puanlarının biriktirilmesi	4	19,05
Farklı boya çeşitlerinin müfredata eklenmesi	4	19,05
Teorik kısmın artırılması	3	14,29
Daha ferah bir ortam sağlanması gerektiği	2	9,52
Dersin daha eğlenceli hale getirilmesi	2	9,52
Devamsızlığın daha esnek hale getirilmesi	2	9,52
Daha süreç odaklı olması gerektiği	2	9,52
Kişiye özel ödevlendirme yapılması	1	4,76
Guaj yerine akrilik boyanın kullanılması	1	4,76
TOPLAM	21	100,00

Temel Tasarım dersine yönelik olarak öğrencilerin önerileri değerlendirildiğinde %19,05 ile “vize, final yerine çalışmaların puanlarının biriktirilmesi” ve “farklı boya çeşitlerinin müfredata eklenmesi”; %14,29 ile “teorik kısmın artırılması”; %9,52 ile “daha ferah bir ortam sağlanması gerektiği”, “dersin daha eğlenceli hale getirilmesi”, “devamsızlığın daha esnek hale getirilmesi” ve “daha süreç odaklı olması gerektiği”; %4,76 ile “kişiye özel ödevlendirme yapılması” ve “guaj yerine akrilik boyanın kullanılması” sonuçları ortaya çıkmıştır. Söz konusu önerileri sırasıyla yorumlamak gerekirse:

Vize, final yerine çalışmaların puanlarının biriktirilmesi: Bu görüşte öğrencilerin süreç odaklı bir değerlendirmeyi kastettiğini düşünülmektedir. Ders sürecinde yapılan çalışmaların sadece vize ve final olarak notlanması değil, dönem boyunca çalışmalara ait puanların biriktirilerek değerlendirilmesi gerektiği savunulmaktadır. Tek bir sınav yerine sürekli performansa odaklanması öğrencilerin dönem boyunca daha istikrarlı çalışmasını teşvik eder ve anlık performans kaygısını azaltır. Ayrıca, öğrencilerin eksik kaldıkları alanlarda geri bildirim alarak kendilerini geliştirmelerine ve eksiklerini tamamlamalarına fırsat tanır.

Farklı boya çeşitlerinin müfredata eklenmesi: Müfredata farklı boya çeşitlerinin eklenmesi önerisi, öğrencilerin daha geniş bir malzeme bilgisi edinmesine ve kendi sanatsal ifade araçlarını keşfetmelerine olanak tanıyabilir. Akrilik, pastel, suluboya gibi seçenekler, öğrencilere çeşitli teknikleri deneyimleme fırsatı sunabilir. Ancak bu öneri aynı zamanda guaj boya tekniğinin öğrencileri zorladığı görüşünü de akla getirmektedir.

Teorik kısmın artırılması: Uygulama odaklı sürdürülen Temel Tasarım dersleri sürecinin teorik bilgiler ile de desteklenmesi gerekmektedir. Teorik kısmın artırılması gerektiği yönündeki öneri, öğrencilerin temel bilgileri daha iyi kavramaları ve uygulamalara daha sağlam bir bilgiyle yaklaşmalarını sağlayabilir. Daha fazla teori, tasarımın arka planını anlamalarını kolaylaştırır ve bu bilgileri pratikte kullanmalarına destek olur. Dersin haftalık 8 saatlik ders süresinin 4 saat teorik, 4 saat uygulama olduğu düşünüldüğünde öğrencilerin bu önerisi teorik kısımların ihmal edildiği şeklinde yorumlanabilir.

Daha ferah bir ortam sağlanması gerektiği: Bu öneri dersin sürdürüldüğü bazı Temel Tasarım dersi atölyelerinin mekânsal anlamda öğrencileri iyi hissettirmediğini düşündürmektedir. Oysaki daha geniş, iyi aydınlatılmış, ferah bir çalışma ortamı öğrencilerin rahat çalışmasına olanak tanımakta ve yaratıcı süreci olumlu etkilemektedir.

Dersin daha eğlenceli hale getirilmesi: Söz konusu öneri çerçevesinde öğrencilerin kimi zaman dersi sıkıcı buldukları yorumu yapılabilmektedir. Dersin daha ilgi çekici hale getirilmesi, öğrencilerin derse karşı olan motivasyonunu ve katılımını artırabilir. Tasarım ilke ve elemanlarına yönelik ilgi uyandırıcı grup çalışmaları, yaratıcı projeler veya farklı malzeme ve tekniklerin kullanıldığı öğrenci çalışmaları, öğrenme sürecini monotonluktan uzaklaştırır.

Devamsızlığın daha esnek hale getirilmesi: Öğrencilerin temel tasarım dersi ile getirdikleri bu öneri süreç içerisinde öğrencilerin devamsızlık konusunda sorun yaşadıklarını düşündürmektedir. Ancak uygulamalı ve teorik olarak yürütülen temel tasarım dersi kapsamında önceden hesaplanan ve öğrenciler ile paylaşılan; bunun yanında ders kazanımlarının öğrenciler tarafından edinimini sağlayan devam etme süresinin de son derece önemli olduğu unutulmamalıdır.

Daha süreç odaklı olması gerektiği: Temel Tasarım dersi gibi hem uygulamalı hem de teorik olarak yürütülen atölye derslerinde şüphesiz ki süreç son derece önemlidir. Öğrenciler tarafından gelen bu öneri süreç odaklı değerlendirmenin ihmal edildiği fikrini uyandırmaktadır. Dolayısıyla öğrenciler sadece vize ve final dönemlerinde verilen notlarla

değerlendirilmemeli, geçirdikleri tüm süreç ve gelişimleri ele alınmalıdır. Süreç odaklı bir yaklaşım, öğrencilerin gelişimlerini adım adım izleyebilmeleri açısından önemlidir.

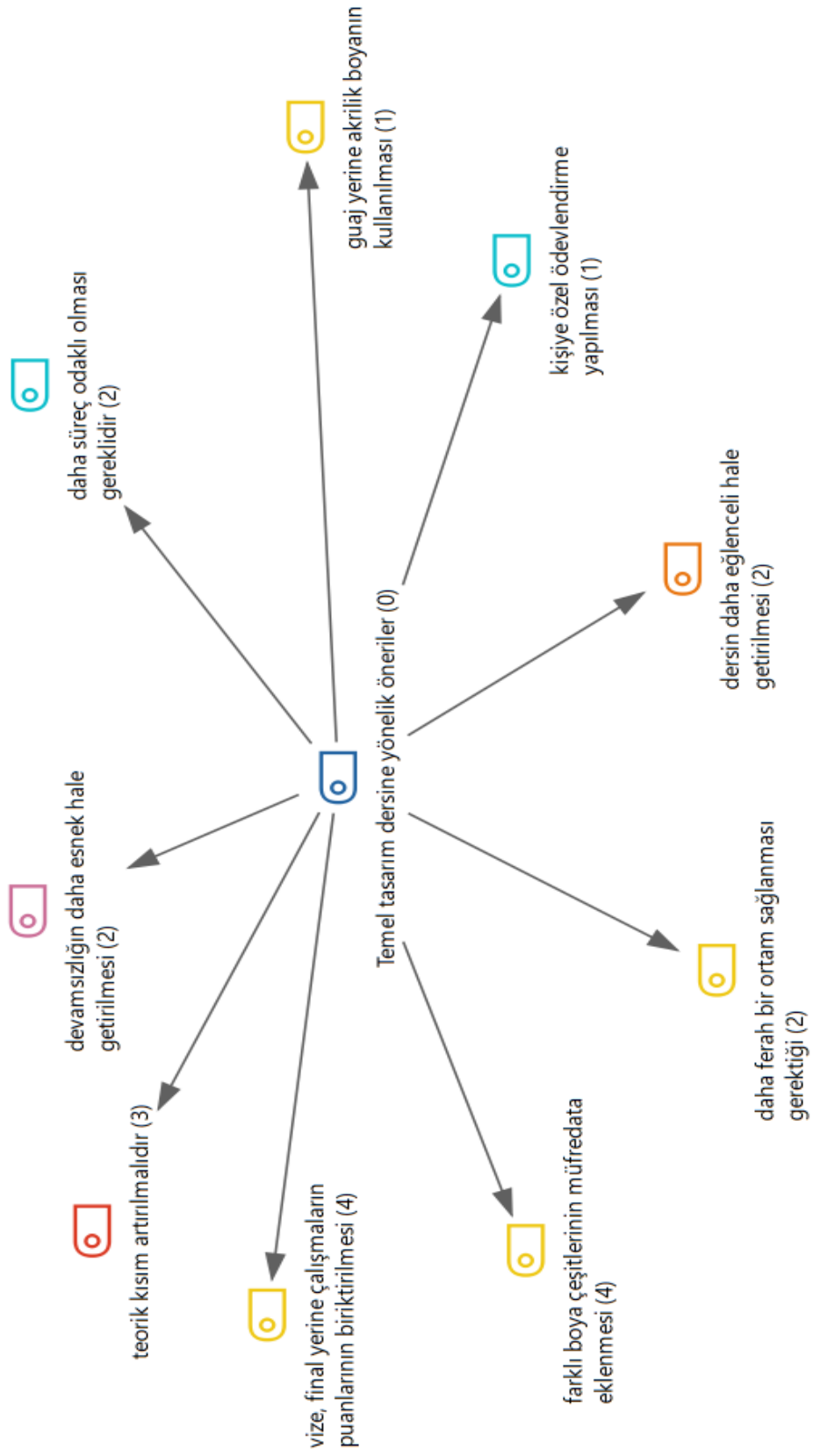
Kişiye özel ödevlendirme yapılması: Temel Tasarım dersleri kapsamında tasarım ilke ve elemanlarına yönelik olarak işlenen konular bağlamında öğrencilere ödevler verilmektedir. Ancak ödev konusu aynı olsa bile bu derslerde öğrenciler kendi yaratıcılıklarını ve becerilerini ödevlerine yansıtmakta ve her bir öğrenci kendine has çalışmasını meydana getirmektedir. Öğrencilerin kişisel bilgi ve becerilerini ortaya koyacakları, daha ilgi çekici ödevlerin öğrencilerin gelişimlerine katkı sağlayacağı söylenebilir.

Guaj yerine akrilik boyanın kullanılması: Öğrenci görüşlerinin incelenmesi sonucu edinilen bu öneri öğrencilerin renkli çalışmalarda guaj boya uygulamaları konusunda zorlandıkları şeklinde yorumlanmaktadır. Renkli çalışmalarda elbette ki farklı malzemeler kullanılabilir ancak renklerin, renk karışımlarının, kontrastlıkların ya da renk armonilerinin öğrenilmesi ve uygulanması aşamasında hem yapı hem de pigmentlerinden kaynaklı renk kalitesi guaj boya da daha iyi sonuçlar ortaya koymaktadır.

Şekil 8’de görüldüğü üzere katılımcılar en fazla vize, final yerine çalışmaların puanlarının biriktirilmesinden ve farklı boya çeşitlerinin müfredata eklenmesinden bahsetmiştir. Konuyla ilgili olarak Katılımcı 3’ün verdiği cevap aşağıdaki şekildedir.

Guaj yerine akrilik boya kullanabiliriz. Daha kullanımı kolay, zor kuruyan bir boya. Ayrıca başlangıç için insanları zorlamayacak bir boya. Sınav yöntemlerine hepsine bir arada bakmak yerine belirli bir süresi olmalı ve o sürede not almalıyız. Vizede veya finalden ziyade her yaptığımız çalışmaların puanları birikmeli bence. Daha istikrarlı çalışırız.

Katılımcı 3’ün ifadeleri incelendiğinde renk konusunda yapılan çalışmalarda boya olarak guaj yerine akrilik kullanımını önerdiği görülmektedir. Bu görüş farklı sorularda ya da öneriler kısmında farklı öğrenciler tarafından da bildirilmiştir. Bu durumda guaj boya uygulamalarının öğrencileri zorladığı ve alternatif arayışlarına girdikleri yorumunu yapmak mümkündür. Yine öğrenci görüşleri doğrultusunda vize ve final olmak üzere tek notla değil her bir çalışma için tek tek değerlendirme ve notlandırma ile bir ölçmeye tabii tutulmak istedikleri anlaşılmaktadır.

Şekil 8. Temel Tasarım dersinin verimini artırmaya yönelik öğrenci önerileri temasına ilişkin kod-alt kod bölümler modeli

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonucuna; sonuçlarına bağlı olarak tartışmaya ve önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak ulaşılan sonuçlar her bir alt problem doğrultusunda başlıklar halinde sunulmuştur.

Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Temel Tasarım dersi içeriğine yönelik olarak incelenen bulgulara göre ders içeriğinin öğrenciler açısından yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tasarım ilke ve elemanlarının işlendiği ders sürecinin öğrenciler tarafından yeterli görülmesi sanat eğitimi sürecinin temellerinin atıldığı Temel Tasarım dersinin amacına ulaşması açısından son derece önemlidir.

Öğrenciler dersin içeriğini yeterli bulmanın yanında temel tasarım bilgilerinin öğrenilmesinde de çok yarar sağladığını belirtmiştir. Öğrencilere tasarım ilke ve elemanları bağlamında bilgi ve beceriler kazandırma amacıyla olan Temel Tasarım dersinin verimli geçtiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca özellikle renk konusuna değinerek renk teorisi ve uygulamalarına yönelik olarak verimli bir süreç geçirdiklerini ve renkli çalışmalar yapmayı daha yararlı bulduklarını ifade etmişlerdir.

Aytekin'in (2008, s.60) belirttiği gibi bu ders öğrencilerin nasıl görmeleri gerektiği; gördüklerini deneyim, birikim ve yeteneklerine bağlı olarak tasarım elemanları ve ilkeleri ışığında estetik ürüne nasıl dönüştüreceklerini öğrenmeleri konusunda önemli bir rol üstlenmektedir. Dolayısıyla dersin içeriği ve verimi son derece önemlidir. Sonuç olarak Temel Tasarım dersi içerik anlamında öğrenciler tarafından yeterli, yararlı ve özellikle de renk öğretimi konusunda faydalı görülmüştür.

İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Temel Tasarım dersi işleniş yöntemine yönelik olarak incelenen bulgulara göre dersi sürdüren öğretim elemanlarının öğretme tarzlarının öğrenciler tarafından iyi bulunduğu ve öğretim elemanlarının dersler kapsamında öğrencilerine yaptıkları yorumların yararlı görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Tasarım ilke ve elemanlarının öğretildiği en temel ders olan bu süreçte öğretim elemanının öğrenme sürecini düzenlemesi ve öğrencilere verdiği geri bildirimler öğrencilerin bilgi ve beceri kazanımlarının yanı sıra kendilerini geliştirmeleri açısından da çok önemlidir.

Genel olarak bakıldığında öğrencilerin atölye kapsamında yürütülen dersin işlenişinden, atölye sürecinden ve öğretim elemanlarının kullandığı öğretim yöntem ve tekniklerinden memnun oldukları sonucu ulaşmak mümkündür. Bununla birlikte dersle ilgili olarak iletişim kurmanın zor olması, dersin sonuç odaklı olması, derste kullanılan sunumların sıkıcı bulunması ve dersin fazla hızlı sürdürüldüğüne yönelik az da olsa sunulan eleştiriler, dersin işleniş yönteminde iyileştirilmesi gereken alanlara işaret etmektedir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Temel Tasarım dersi kapsamındaki ders kaynakları ve materyallerine yönelik olarak incelenen bulgulara göre öğrenciler tarafından kullanılan materyal çeşitliliğinin yeterli görüldüğü ancak önemli bir sonuç olarak da ders materyallerinin satın alınmasının öğrencileri ekonomik olarak zorladığı sonucuna ulaşılmıştır. Uysal (2015) öğrencilerin Temel Tasarım dersine yönelik görüşlerini incelediği çalışmasında yine benzer bir sonuca ulaşmış ve öğrencilerden ders malzemelerine yönelik olarak öğrencilerin maddî açıdan desteklenmeye ihtiyaç duydukları yönünde görüşler elde ettiğini ifade etmiştir. Ders

malzemelerinin alınması konusunda yaşanan zorluklar öğrenci çalışmalarını da etkileyen bir faktördür.

Araştırma sonuçları arasında yer alabilecek bir diğer konuda guaj boya ile yapılan çalışmaların öğrenciler tarafından zor bulunması ve farklı boya çeşitlerinin müfredata alınması gerektiğinin belirtilmesidir. Farklı boya ve malzemelerin ders kapsamında kullanılması elbette ki öğrencilerin bilgi, beceri ve yaratıcılıkları anlamında katkı sağlayacaktır ancak guaj boya kullanımına yönelik olarak da söz konusu zorluğun ortadan kaldırılması için ek rehberliğe ihtiyaçları olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Guaj boya kapatıcı ve su ile kullanılan bir boya türüdür. Kapatıcı olması dolayısıyla üst üste boyama yapmak ve hataları düzeltmek için daha uygundur. Ancak su ve boya oranının iyi ayarlanması gerekmektedir. Öğrencinin boya karışımlarını uygulayarak anlaması ve zengin değerler elde etmesi için uygundur (Aksoy, 2006, s. 62). Dolayısıyla renk konusunun öğrenimi ve uygulaması aşamasında en elverişli boyanın guaj boya olduğu öğrencilerle paylaşılmalıdır. Ancak farklı boya çeşitleri ile malzemelerle ders içeriği de zenginleştirilmelidir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Temel Tasarım dersinin öğrencilerin sanatsal uygulamaları ve yaratıcılıklarına etkisine yönelik incelenen bulgulara göre dersin tasarıma yönelik olarak temel bilgileri iyi öğrettiği, öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirdiği, üretkenliklerini artırdığı ve boyama becerilerini geliştirdiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Temel tasarım dersi kazanımlarına bakıldığında tasarım elemanlarını tanıma, tanımlama, uygulama, sanatsal bir biçimde kompoze etme, çalışmalar gerçekleştirme, anlatım biçimini zenginleştirme, yöntem ve teknikleri bilerek uygulamalar yapma gibi çıktılar bulunmaktadır. Dolayısıyla dersin sanatsal uygulamalar bağlamında temel tasarım bilgilerini öğretmesi, sanatsal yaratıcılığı geliştirmesi ve öğrencilerin gelişen bilgi ve becerileri ile sanatsal anlamda üretkenliklerinin artması son derece önemlidir. Temel Tasarım dersi sanat ve sanat eğitimi alanında eğitim-öğretim sürdüren tüm okullarda en önemli ve ilk basamak dersi olarak öğrencilerin gelişim süreci üzerinde önemli mihenk taşlarından biridir.

Öğrenciler atölye ortamı içerisinde kendilerini özgürce ve yaratıcı bir biçimde ifade etme ve sanatsal üretim yapma şansı bulduğu Temel Tasarım atölye dersleri ile nitelikli ve devamlılığı olan sanatsal çalışmalar yapma şansı bulmuştur. Bunun yanında renk konusunda teorik ve uygulamalı bilgi ve becerileri geliştirdiği sonucu da ortaya çıkmıştır. Ayrıca resim yorumlama, görsel okuryazarlık, özgüven gibi alanlarda da öğrencilerin gelişim gösterdiği görülmüştür.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Temel Tasarım dersi kazanımlarına yönelik incelenen bulgulara göre öğrencilerin bir kısmı kendi öz değerlendirmelerini yaparak kendilerini ders süreci içerisinde iyi olarak nitelendirmiştir. Derse yönelik olarak ise zayıf alanlarda ilerleme kaydettiklerini belirtmeleri dersin öğrencilerin gelişimini destekler nitelikte sürdüğü ve süreç içerisinde başarılı deneyimler sağladığı sonucunu doğurmuştur.

Araştırma bulguları, Temel Tasarım dersinin öğrencilerin kendi performanslarına yönelik olumlu ve gelişim odaklı bir algı oluşturduğunu göstermektedir. Araştırma bulgularından yola çıkarak elde edilen diğer sonuçlar ise derslerin öğrenciler için keyifli geçtiği ve farklı alanlara ilgi uyandırdı şeklindedir. Şüphesiz ki derslerin keyifli geçmesi öğrencilerin motivasyonunu artıran ve derse ilgi ile devam etmelerini sağlayan önemli bir durumdur. Ders öğrenciler açısından keyifle sürerken bir yandan da öğrencilerin ilgi alanlarına yönelik olarak farklı sanatsal alanlara dikkatlerini çekmiştir.

Öğrencilerin zayıf oldukları alanlarda ilerlemesi, derslerin keyifli geçmesi, atölye ortamının sıcak ve samimi oluşu, dersle birlikte sanat eğitiminin ciddiyetini algılamaları, öğrenip kendilerini geliştirdikçe ders işlenişinin daha kolay gelmesi, kendilerini renkli çalışmalarda daha başarılı görmeleri, öğretim elemanı ve akran değerlendirmelerini faydalı bulmaları gibi bulgular öğrencilerin motivasyonunu artıran unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, sıcak bir öğrenme ortamının sağlanması ve öğretim elemanı ve akran değerlendirmelerinin yararlı bulunması, dersin sosyal ve destekleyici yönlerini vurgulamaktadır.

Ancak çok düşük oranda da olsa ders kapsamında uzun süre resim yapmanın sıkıcı bulunması ders işleyişinin tüm öğrencilere ulaşabilmek adına yeniden değerlendirilmesi gerektiği sonucunu ortaya koymuştur. Bu durum, ders akışını daha dinamik ve esnek hale getirecek yöntemlerin uygulanmasını gerekli kılmaktadır.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Temel Tasarım dersinin veriminin artırılmasına ilişkin öğrenci önerilerine yönelik bulgular incelendiğinde sonuç olarak aşağıda belirtilen öneriler ortaya çıkmıştır:

- Vize, final yerine çalışmaların puanlarının biriktirilmesi,
- Farklı boya çeşitlerinin müfredata eklenmesi,
- Dersin teorik kısmının artırılması,
- Dersler için mekân olarak daha ferah bir ortam sağlanması,
- Dersin daha eğlenceli hale getirilmesi,
- Devamsızlığın daha esnek hale getirilmesi,
- Daha süreç odaklı olması,
- Kişiye özel ödevlendirme yapılması,
- Guaj yerine akrilik boyanın kullanılması.

Öneriler doğrultusunda öğrencilerin özellikle değerlendirme konusuna dikkat çektikleri sonucuna ulaşılmıştır. Buyurgan ve Buyurgan (2012, s. 374-376) üç tip değerlendirmeden söz etmektedir. Süreç içinde değerlendirmede öğretmen ders esnasında yol gösterme, bilgilendirme ve karşılıklı konuşmalarla öğrencilerin yaratıcı düşüncesini geliştirmektedir. Ders sonu değerlendirme ders sonunda yapılan karşılıklı konuşmaları içeren ve o günkü çalışmada amaçlar doğrultusunda kazanılması istenen hedeflerin ne derece kazanıldığını görmek amacıyla yapılan eleştirilerdir. Not ile değerlendirmede ise öğrenci çalışmalarının notla değerlendirilmesi söz konusudur ve ölçütleri yaratıcı öğeler, teknik beceri, çalışmanın zamanında tamamlanması, verilen bilgileri uygulama ve kanaattir. Dolayısıyla değerlendirme ve notlama aşamasında sürece dikkat etmek önemlidir.

Bunun yanında farklı boya çeşitlerinin özellikle de guaj boya yerine akrilik kullanımının önerildiği sonuçlar arasında yer almaktadır. Öğrencilerin guaj boya yerine farklı boya kullanımı beklentisinde oldukları görülmektedir. Yine derslerin teorik kısımlarının artırılması öneri dikkat çekici sonuçlardan biridir. Öğrencilerin uygulamanın yanında teorik anlama bilgi beklentisi olduğu söylenebilir.

Atölye anlamında daha ferah mekânların sağlanması, derslerin daha eğlenceli olması ve kişiye özel ödevlendirme gibi öneriler öğrencilerin ders kapsamında motivasyonlarını, ilgilerini artırmak üzere getirdikleri öneriler oldukları sonucunu doğurmaktadır. Burada ilginç bir öneri de devamsızlığın daha esnek hale getirilmesidir. Şüphesiz ki 4 saati uygulama dört saati ise teorik olarak kurgulanmış 8 saatlik Temel Tasarım dersi için

devam önemli bir durumdur ve başarıyı sağlayacak etmenlerden biridir. Dolayısıyla öğrencilerin derse yönelik devamsızlık sınırının onları zorladığı kanısını uyandırmaktadır.

Öneriler

Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlara bağlı olarak aşağıda yer alan öneriler sunulmuştur:

- Temel Tasarım dersi içeriği çağdaş tasarım ve eğitim yaklaşımları takip edilerek zenginleştirilmelidir.
- Çoğunlukla uygulamalı olarak devam eden Temel Tasarım dersinin teorik boyutları da düşünülmeli ve derslerde teorik bilgilendirmelere de dikkat edilmelidir.
- Öğrencilerin ilgisini çekecek ve onları motive edecek güncel tasarım örnekleri ve projeler kullanılmalıdır.
- Ders verimini artırmak adına öğrencilerin ders dışında da erişebilecekleri online kaynaklar ve platformlar sağlanmalıdır.
- Temel Tasarım dersinin bilgi ve beceri boyutunda amaçları öğrencilere doğru ve yeterli bir biçimde anlatılmalı ve kavratılmalıdır.
- Dersin öğrenme çıktılarının edinimi ve dolayısıyla başarı için devam durumunun önemli olduğu öğrencilere kavratılmalı, devamsızlık durumuna yönelik olarak önlemler alınarak buna sebep olan olgular üzerinde öğrenci ile iş birliği yapılmalıdır.
- Öğrenci motivasyonu önemsenmeli ve farklı yöntem, teknik, uygulama, etkinlik ya da sınıf dışı öğrenme ortamlarının da işe koşulmasıyla ders daha ilgi çekici ve eğlenceli hale getirilmeli; her türden öğrenciye hitap edecek şekilde düzenlenmelidir.
- Dersin yürütüldüğü atölyeler ders işlenişine yönelik olarak fiziki koşulları uygun ve motive edici bir şekilde düzenlenmelidir.
- Uzun süren ders süreçlerinde öğrencilerin motivasyonlarını ve ilgilerini kaybetmemeleri adına ders süreci içerisinde düzenlemeler yapılabilir.
- Atölye ortamında, az sayıda öğrenci ile bire bir işlenen bir ders olması nedeniyle öğrenci-öğretim elemanı ilişkisi ve iletişimi verimli bir ders süreci açısından önemsenmelidir.
- Öğrencilere düzenli aralıklarla yapıcı geri bildirimler verilmelidir.
- Öğrencilerin ders hakkında geri bildirimde bulunmaları teşvik edilmeli ve bu geri bildirimler dikkate alınmalıdır.

- Dersin tüm öğrenciler için daha etkili hale gelmesi adına, içerik ve uygulamalarda çeşitlendirme yapılmalı ve bireysel ihtiyaçların dikkate alınmalıdır.
- Öğrencilere kendi ilgi alanlarına yönelik olarak özgür düşünme ve özgün tasarımlar yapma imkânı verilmelidir.
- Temel Tasarım dersi sonuç odaklı değil sürecin de önemsendiği ve değerlendirildiği bir şekilde sürdürülmelidir.
- Öğrenciler ile farklı değerlendirme süreçleri uygulanmalıdır. Öz değerlendirme, akran değerlendirmesi gibi süreçler derslere dâhil edilmelidir. Vize ve finalde notlandırma yerine süreç odaklı, farklı ölçme ve değerlendirme yöntemleri kullanılmalıdır.
- Öğrencilerin ders malzemelerini alma konusunda yaşadıkları ekonomik zorluklar açısından sorunu tamamen ortadan kaldırmak mümkün olmasa bile alternatifler düşünülmelidir.
- Guaj boya kullanımı konusunda yeterli bilgilendirmeler yapılmalı ve boyanın uygulanış aşaması için öğrencilere daha fazla rehberlik edilmelidir.
- Öğrencilere farklı boya, malzeme ve tekniklerle çalışma fırsatı verilmelidir.
- İki boyutlu çalışmalar yanında üç boyutlu çalışmalara da ağırlık verilmelidir.

KAYNAKLAR

- Akdeniz, H. (2023). *Renk kuramları*. İstanbul: Boyut.
- Aksel, E. (2004). Temel sanat kararları. *Anadolu Sanat Dergisi*, 15. <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/handle/11421/1189> sayfasından erişilmiştir.
- Aksoy, Ş. (2006). Renk bilgisi ve renkli çalışmalar. V. Özsoy (Ed.), *Yöntem ve teknikleriyle görsel sanatlar eğitiminde uygulamalar* içinde (s. 45-66). Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği.
- Alpaslan, S. A. (2003). *Tasarım*. İstanbul: YA-PA.
- Artun, A. (2019). Bauhaus: Modernleşmenin tasarımı. *E-Skop*, 14. <https://www.e-skop.com/skopdergi/bauhaus-modernlesmenin-tasarimi/4584> sayfasından erişilmiştir.
- Aşlier, M. (2011). Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu eğitim ilkelerinin ve çalışma yöntemlerinin uygulanmasında Alman Bauhaus ve Werkkunstschule adlı okulların etkinlikleri. A. Artun (Ed.), *Bauhaus: Modernleşmenin tasarımı* içinde (s. 303-311). İstanbul: İletişim.
- Atalayer, F. (2004). Çağdaş temel sanat (tasarım) eğitimi ve postmodernite-geleneksellik. *Anadolu Sanat Dergisi*, 15. <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/handle/11421/1191> sayfasından erişilmiştir.
- Atar, N. (2004). Anadolu güzel sanatlar liselerinde temel sanat eğitimi uygulamalarının sorgulanması ve öneriler. *Anadolu Sanat Dergisi*, 15. <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/handle/11421/915> sayfasından erişilmiştir.
- Atmaca, A. E. (2014). *Temel tasarım*. Ankara: Nobel.

- Aytekin, C. A. (2008). *Resim-iş eğitimi anabilim dalı öğrencilerinin ana sanat atölye tercihleri ile temel tasarım dersine yönelik tutum, algı ve beklentileri arasındaki ilişki*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Balcı, Y. B. & Say, N. (2003). *Temel sanat eğitimi*. İstanbul: Ya-Pa.
- Barrett, T. (2022). *Sanat üretimi form ve anlam* (E. B. Alpay, Çev.). İstanbul: Hayalperest.
- Baş, A. (2020). *Türkiye’de temel tasarım eğitimi yapılanmasına ilişkin bir yaklaşım*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bayraktar, N., Tamer, N.G., Tekel, A., Gürer, N., Kızıldaş, A. C. & Köroğlu, B. A. (2012). *Görsel eğitimde yaratıcılık ve temel tasarım*. Ankara: Nobel.
- Becer, E. (2002). *İletişim ve grafik tasarım*. Ankara: Dost.
- Bunulday, S. (2021). Bauhaus’ta eğitim: El sanatlarından Endüstriyel üretime, bireyselden kolektif yaratıma. *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (23), 492-505.
- Bunulday, S. (2001). *Bauhaus’un Türkiye’deki sanat eğitime etkileri ve yansımaları*. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Buyurgan, S. & Buyurgan, U. (2012). *Sanat eğitimi ve öğretimi*. Ankara: Pegem.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Ceylan Çapar, M. & Ceylan, M. (2022). Durum çalışması ve olgubilim desenlerinin karşılaştırılması [Özel Sayı]. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22, 295-312.
- Creswell, J. W. (2016). *Araştırma deseni nitel, nicel karma yöntem yaklaşımları* (S. B. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çepni, S. (2014). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon: Celepler.
- Demirbaş, M. (2014). Bilimsel araştırma ve özellikleri. M. Metin (Ed.), *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri içinde* (s. 3-19). Ankara: Pegem.
- Diğler, M. (2021). Kavram bilgisi. M. Diğler (Ed.), *Çağdaş sanat eğitiminde temel tasarım içinde* (s. 1-34). Ankara: Pegem.
- Efland, A. D. (2024). *Sanat eğitiminin tarihi* (O. Taşkesen Çev.). İstanbul: Hayalperest.

- Enhoş, H. (2007). *Temel tasarım I ve II derslerinin öğretme-öğrenme süreçlerine ilişkin öğrenci görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Eti, E. (2011). Bauhaus güncellemeleri. A. Artun (Ed.), Bauhaus: *Modernleşmenin tasarımı* içinde (s. 331-339). İstanbul: İletişim.
- Felek, S. (2020). Türkiye’de temel tasarım eğitimi alanında 2000-2019 yılları arasında yapılmış bilimsel çalışmaların analizi. *ODTÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (1), 103-112.
- Gökaydın, N. (2010). *Temel sanat eğitimi*. İstanbul: Moss Eğitim.
- Gökbulut, N. (1992). *Temel sanat eğitiminde görsel alanın arındırılmasına ilişkin bir uygulama örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kırıçoğlu, O. T. (2019). *Sanatta eğitim*. Ankara: Ütopya.
- Kuruçay Gök, E. & Koca, D. (2024). Bauhaus okulu temel tasarım eğitimi: Uygulama odaklı mı? Uygulamaya dayalı mı? *Tyhke*, 9 (16), 108-127.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (2015). Nitel veri analizi (S. Akbaba Altun & A. Ersoy, Çev.). Ankara: Pegem.
- Ocvirk, O. G., Stinson, R. E., Wigg, P. R., Bone, R. O. & Cayton, D. L. (2015). *Sanatın temelleri*. İzmir: Karakalem.
- Özol, A. (2012). *Sanat eğitimi ve tasarımda temel değerler*. İstanbul: Pastel.
- Özsoy, V. (2007). *Görsel sanatlar eğitimi resim-iş eğitiminin tarihsel ve düşünsel temelleri*. Ankara: Gündüz.
- Özsoy, V. & Alakuş, A. (2009). *Görsel sanatlar eğitiminde özel öğretim yöntemleri*. Ankara: Pegem
- Özsoy, V. & Ayaydın, A. (2016). *Görsel tasarım öge ve ilkeleri*. Ankara: Pegem.
- Patton, M. Q. (2014). Nitel mülakat yapma. M. Bütün ve S. B. Demir (Ed.), *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. Çakır & S. İrez, Çev.) içinde (s. 339-477). Ankara: Pegem.

- Pekmezci, H. (2011). Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü ve Bauhas (Yeni insanın tasarımı-yeni bir toplumun tasarımı). A. Artun (Ed.), Bauhasu: *Modernleşmenin tasarımı* içinde (s. 277-302). İstanbul: İletişim.
- Seylan, A. (2021). *Temel tasarım*. İstanbul: Yem.
- Seylan, A. (2005). *Temel tasarım*. Ankara: Baran.
- Seylan, A. (2004). Güzel sanatlar eğitimi bölümlerinde temel tasarım (basic design) dersinin verimlilik düzeyini artırıcı uygulama modellerinin araştırılması ve geliştirilmesi. Sanatta Yeterlik Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Tepecik, A. (2002). *Grafik sanatlar*. Ankara: Detay.
- Tunalı, İ. (2004). *Tasarım felsefesine giriş*. İstanbul: Yapı.
- Uysal, E. (2015). Temel tasarım dersine ilişkin öğrenci görüşleri. *Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*, 14, 51-65.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, İ. (2019). Geçmişten günümüze temel tasarım eğitimi ve bu eğitimde dijitalleşmeye yönelik görüş ve beklentiler. *Jia Journal*, 2 (3), 18-34.

EKLER

EK 1. Etik Komisyonu İzin Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 14.06.2024-E.976188

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Komisyonu

Sayı : E-77082166-302.08.01-976188
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

14.06.2024

DAĞITIM YERLERİNE

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı **Yüksek Lisans Öğrencisi Halime DÖĞER'in, Dr.Öğr.Üyesi Hande BOLU SERT'in** danışmanlığında yürüttüğü **"Resim İş Eğitimi Anabilim Dalında Okuyan 1.Sınıf Öğrencilerinin Temel Tasarım Dersine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi"** adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun **11.06.2024** tarih ve **11** sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Araştırma Kod No: 2024 - 1024

Prof. Dr. İsmail KARAKAYA
Komisyon Başkanı

Ek:1 Liste
DAĞITIM
Gereği:
Sayın Dr. Öğr. Üyesi Hande BOLU SERT

Bilgi:
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK 2. Görüşme Formu

RESİM-İŞ EĞİTİMİ ANABİLİM DALINDA OKUYAN 1. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN TEMEL TASARIM DERSİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

GÖRÜŞME FORMU

Değerli katılımcı,

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans programı kapsamında Dr. Öğr. Üyesi Hande BOLU SERT danışmanlığında yürütülmekte olan “Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında Okuyan 1. Sınıf Öğrencilerinin Temel Tasarım Dersine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi” adlı tez çalışması için temel tasarım dersi sürecine yönelik olarak görüşlerinizi almak istiyoruz. Vereceğiniz bilgiler sadece tez kapsamında kullanılacak olup, şahıs isimleri çalışmaya yansıtılmayacaktır. Görüşme izniniz dâhilinde ses kayıt cihazı ile kaydedilecek ve tahmini olarak 20 dk sürecektir. Sorulara samimi bir şekilde cevap vereceğinize inanıyor, şimdiden katılımınız için teşekkür ediyoruz.

Katılımcının Adı-Soyadı:

Yer:

Tarih ve Saat:

Görüşme Soruları

1. Dersin içeriğine yönelik görüşleriniz nelerdir?

Sonda

- Dersin içeriğinde en çok beğendiğiniz konular nelerdir? Neden?
- İçeriğin hangi bölümlerinin daha fazla geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorsunuz?
- Dersin içeriği sizin beklentilerinizi karşıladı mı? Neden veya neden değil?
- İçerikte eksik bulduğunuz veya daha fazla ayrıntı verilmesi gerektiğini düşündüğünüz konular var mı?
- Dersin içeriği ile ilgili olarak herhangi bir öneriniz veya eleştiriniz var mı?
- Bu dersin içeriği, öğrendiğiniz diğer derslerle nasıl karşılaştırılır?

2. Dersin işlenişine yönelik görüşleriniz nelerdir?

Sonda

- Dersin işleniş yöntemi sizce ne kadar etkiliydi? Neden?
- Dersin işlenişinde en çok hoşunuza giden unsurlar nelerdir?
- Dersin işlenişinde karşılaştığınız en büyük zorluklar nelerdi?
- Öğretim yöntemi sizin öğrenme tarzınıza uygun muydu? Neden veya neden değil?
- Dersin işleniş biçiminde iyileştirilmesi gerektiğini düşündüğünüz noktalar var mı?
- Dersin işlenişinde grup çalışmaları veya bireysel projeler nasıl bir rol oynadı?

3. Ders kapsamında kullanılan kaynak, materyal ve malzemelere yönelik görüşleriniz nelerdir?

Sonda

- Kullanılan kaynaklar sizce ne kadar güncel ve güvenilir?
- Ders materyalleri ne kadar anlaşılır ve erişilebilirdi?
- Ders sırasında kullanılan malzemeler öğrenmenize nasıl katkı sağladı?
- Kaynakların ve materyallerin çeşitliliği sizce yeterli miydi?
- Ders materyallerinin eksik veya yetersiz olduğunu düşündüğünüz alanlar var mı?
- Kullanılan materyallerin ders içeriği ile uyumunu nasıl buldunuz?
- Kaynakların ve materyallerin kullanımında herhangi bir iyileştirme öneriniz var mı?

4. Dersin sanat eğitimi sürecinize yönelik faydalarına dair görüşleriniz nelerdir?

Sonda

- Bu ders, sanatsal becerilerinizi geliştirmede nasıl bir etki yaptı?
- Sanat anlayışınıza veya sanat bakış açınıza nasıl bir katkıda bulundu?
- Dersin yaratıcı düşünme ve problem çözme becerilerinizi nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?
- Bu dersin, sanatsal teknikler veya yöntemler hakkındaki bilginizi nasıl geliştirdiğini düşünüyorsunuz?

5. Ders sürecinde kendi performansınızı nasıl değerlendirirsiniz?

Sonda

- Ders süresince kendinizi ne kadar motive hissediyordunuz?
- Hangi konularda kendinizi başarılı buluyorsunuz? Neden?
- Hangi alanlarda zorlandığınızı düşünüyorsunuz?
- Ders sırasında hedeflerinize ne ölçüde ulaşabildiniz?
- Grup çalışmaları veya bireysel projelerdeki performansınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

6. Derse yönelik olarak önerileriniz nelerdir?

Sonda

- Dersin içeriği ile ilgili olarak hangi konuların daha fazla vurgulanmasını önerirsiniz?
- Dersin işleniş yöntemlerinde ne tür değişiklikler yapılabilir?
- Ders materyalleri ve kaynaklar konusunda herhangi bir iyileştirme öneriniz var mı?
- Dersin değerlendirme ve sınav yöntemleri hakkında ne gibi önerileriniz var?
- Ders sürecinde daha fazla veya daha az yer verilmesi gerektiğini düşündüğünüz aktiviteler var mı?

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...